

Konsekvensutredning for fastlandsforbindelse til Vassøy

- temarapport kulturminner og kulturmiljø

Oddhild Dokset Engedal

**Konsekvensutredning for fastlandsforbindelse til
Vassøy
- temarapport kulturminner og kulturmiljø**

Ecofact rapport 190

www.ecofact.no

Referanse til rapporten:	Dokset Engedal, O. 2012. Konsekvensutredning for fastlandsforbindelse til Vassøy – temarapport Kulturminner og Kulturmiljø. Ecofact rapport 175.
Nøkkelord:	Broforbindelse, landfast, kulturminne, kulturmiljø, Fv 385, Vassøy, Langøy, Bjørnøy, KU
ISSN:	1891-5450
ISBN:	978-82-8262-188-5
Oppdragsgiver:	Dimensjon Rådgivning AS
Prosjektleder hos Ecofact AS:	Roy Mangersnes
Prosjektmedarbeidere:	Oddhild Dokset Engedal
Kvalitetssikret av:	Ørjan Engedal
Forside:	Kulturmiljø på Bjørnøy. Foto: Ørjan Engedal

www.ecofact.no

Innhold

1 INNLEDNING	1
2 TEORI OG METODE	2
2.1 DEFINISJONER.....	2
2.1.1 Automatisk fredete kulturminner	2
2.1.2 Nyere tids kulturminner	2
2.2 NASJONALE, REGIONALE OG LOKALE MÅL	3
2.3 METODIKK STATENS VEGVESEN HÅNDBOK 140.....	4
2.3.1 Verdi	5
2.3.2 Omfang	6
2.3.3 Konsekvenser.....	7
2.4 PLANPROGRAM.....	8
2.5 DEFINISJON AV PLAN- OG INFLUENSOMRÅDE.....	8
2.6 DATAGRUNNLAG OG FELTARBEID.....	8
3 KULTURHISTORISK BAKGRUNN	10
3.1 PLANOMRÅDET	10
3.2 KULTURHISTORISK UTVIKLING	10
3.3 BYØYENE.....	12
4 KULTURMILJØ OG VERDIVURDERING	13
4.1 DELOMRÅDE BJØRNØY	13
4.1.1 KM 1 Bjørnøy gård.....	14
4.1.2 KM 2 Havneområde/nøstområde	17
4.1.3 K 1 SEFRAK ID: 11031102005	19
4.1.4 K 2 Område med steingjerder	21
4.2 DELOMRÅDE LANGØY	23
4.2.1 KM 3 Gnr 7/34.....	24
4.2.2 K 3 Hakkeholer/fiskesæde	28
4.3 DELOMRÅDE VASSØY.....	29
4.3.1 KM 4 ASK id 134679 og SEFRAK id nr 11301105013.....	30
4.3.2 K 4 SEFRAK id nr 11031105023 og 11031105024	33
4.3.3 K 5 SEFRAK id nr 11031105014, liten verdi	34
4.4 MARITIME KULTURMINNER	36
4.4.1 K 6-7 Skipsvrak.....	36
5 OMFANGS- OG KONSEKVENSVURDERING FOR KULTURMINNE OG KULTURMILJØ	37
5.1 0-ALTERNATIVET	37
5.2 DELOMRÅDE1 BJØRNØY	38

5.2.1	<i>KM 1 Bjørnøy gård, stor verdi</i>	38
5.2.2	<i>KM 2 Nøstområde/havneområde, middels til stor verdi</i>	38
5.2.3	<i>K 1 SEFRAK id nr 11031102005, liten verdi</i>	39
5.2.4	<i>K 2 Område med steingjerder, liten verdi</i>	39
5.3	DELOMRÅDE 2 LANGØY	40
5.3.1	<i>KM 3 Gnr 7/34, middels verdi</i>	40
5.3.2	<i>K 2 Hakkeholer/fiskesæde, middels verdi</i>	40
5.4	DELOMRÅDE 3 VASSØYA	41
5.4.1	<i>KM 4 ASK id 134679 og SEFRAK id nr 11301105013, middels verdi</i>	41
5.4.2	<i>K 4 SEFRAK id nr 11031105023 og 11031105024, liten verdi</i>	42
5.4.3	<i>K 5 SEFRAK id nr 1131105014, liten verdi</i>	42
5.5	MARITIME KULTURMINNER	43
5.5.1	<i>K 6-7 Skipsvrak, stor verdi</i>	43
6	SAMMENSTILLING	44
7	VURDERING AV POTENSIAL FOR FUNN AV AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER	46
7.1	STRANDBUNDNE LOKALITETER FRA STEINALDER	46
7.2	POTENSIAL FOR FUNN FRA JORDBRUKENDE TID	47
7.3	MARITIME KULTURMINNER	48
7.4	SAMLET POTENSIALVURDERING	48
8	KILDER	50
8.1	NETTBASERTE KILDER	50
8.2	SKRIFTLIGE KILDER	50
8.3	MUNTlige KILDER/E-POST	51
9	VEDLEGG: TEMAKART KULTURMINNER OG KULTURMILJØ	52

1 INNLEDNING

Målet for konsekvensutredningen er å gjøre rede for konsekvensene for temaet kulturminner og kulturmiljø av fastlandsforbindelse til Vassøy i Stavanger kommune. I 2004 ble det gjennomført en konsekvensutredning av Statens vegvesen på samme tema. Da ble det utredet ulike alternativ for bro og tunnel. Planprogrammet fra 2011 viser til to alternative broløsinger, samt 0-alternativet.

Denne rapporten omhandler kulturminner og kulturmiljø. Analysen skal gjøre rede for hvilke virkninger tiltaket vil ha på kjente kulturminner og kulturmiljø. Det er kjent flere kulturminner og kulturmiljø i og nær planområdet: automatisk fredete kulturminner, kulturlandskap med bygninger fra nyere tid og maritime kulturminner.

2 TEORI OG METODE

2.1 Definisjoner

Kulturminneloven (LOV 1978 nr. 50 Lov om kulturminne) definerer **kulturminner** som:
«alle spor etter menneskelig aktivitet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til»

Når et eller flere kulturminner inngår i en videre helhet eller sammenheng, kan man snakke om et **kulturmiljø**. Vurderinger av kulturhistorie, tidsdybde, landskap og det enkelte kulturminne ligger til grunn når et kulturmiljø blir definert og avgrenset.

Man skiller også mellom **faste-** og **løse kulturminner**. Faste kulturminner er gjerne nettopp faste og integrerte i landskapet – som et steingjerde, en gravrøys eller en kokegrop. Selv om de lar seg flytte, regner man også stående bautasteiner og steinkors til denne kategorien. Løse kulturminner er de som kan skillles fra landskapet og settes i en monter i et museum – som en pilspiss, et vevlodd eller et klesplagg.

Man skiller også mellom kulturminner som er synlige på markoverflaten, og slike som ikke er det. **Synlige kulturminner** kan være, for eksempel, steingjerder, ruiner eller helleristninger. **Ikke-synlige kulturminner** er slike som er skjulte under sand, grus, stein, jord, torv eller annen vegetasjon. I prinsippet kan alle typer kulturminner finnes slik, men det er ofte snakk om ildsteder, steinsetninger, pløyespor, graver eller bygningsspor. En §9 undersøking, dvs. en overflateregistrering eller registrering med prøvestikk og sjakter, i regi av fylkeskommunen, har som hovedmål å kartlegge slike ikke-synlige, eller ikke kjente-, kulturminner i et utbyggingsområde. Man regner med at bare rundt 10% av kulturminnene er kjente i dag – resten finnes, men er vanskelig- eller ikke synlige, eller av andre grunner ikke registrerte.

2.1.1 Automatisk fredete kulturminner

Kulturminneloven (LOV 1978 nr. 50 Lov om kulturminne) gir noen kulturminner et automatisk vern, dvs. at de er automatisk fredet. Dette gjelder alle kjente og ukjente kulturminner eldre enn 1537 (reformasjonen), stående bygg og mynter eldre enn 1650, kulturminner i sjø, vann og vanndrag eldre enn 100 år, og samiske kulturminner eldre enn 100 år. Om ikke annet er bestemt av vernestyresmaktene, gjelder fredningen selve kulturminnet og en sone på 5m rundt kulturminnet. Andre kulturminnekategorier kan fredes ved spesielle vedtak, og man snakker da om vedtaksfredete kulturminner. *Automatisk fredete kulturminne, førreformatoriske kulturminner og fornminner* blir brukt synonymt i mange sammenhenger.

2.1.2 Nyere tids kulturminner

Med nyere tids kulturminner mener man kulturminner yngre enn 1537 (reformasjonen). I prinsippet finnes ikke en nedre tidsavgrensing for kulturminner. Med unntak av stående bygg og mynter eldre enn 1650, kulturminner i sjø, vann og vassdrag eldre enn 100 år, og samiske kulturminner eldre enn 100 år, har nyere tids

kulturminner ikke automatisk vern. Gjennom vedtak kan Riksantikvaren også frede nyere tids kulturminner.

2.2 Nasjonale, regionale og lokale mål

§1 i Kulturminneloven av 9. juni 1978, slår fast følgende formål med loven:

”Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressurser som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet”.

Utover retningslinjene i Kulturminneloven er dagens kulturminnepolitikk tuftet på føringer i stortingsmelding nr. 16 (2004-2005) «Leve med kulturminner», med særlig vedlegg NOU 2002: «1 Fortid former framtid». Her blir følgende målsetninger skissert:

Tabell 1.

Nasjonalt strategisk mål	Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal forvaltes og tas vare på som bruksressurser og som grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping. Et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljøer skal tas vare på i et langsiktig perspektiv
Nasjonalt resultatmål 1	Det årlige tapet av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer som følge av at de fjernes, ødelegges eller forfaller, skal minimaliseres. Innen 2020 skal tapet ikke overstige 0,5 prosent årlig.
Nasjonalt resultatmål 2	Fredete og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer skal være sikret og ha ordinært vedlikeholdsnivå innen 2020
Nasjonalt resultatmål 3	Den geografiske, sosiale, etniske, næringsmessige og tidsmessige bredden i de varig vernet kulturminnene og kulturmiljøene skal bli bedre, og et representativt utvalg skal være fredet innen 2020.

I det strategiske målet ligger altså en avgrensning av *hva* som skal tas vare på: ”Et **representativt utvalg** av kulturminner og kulturmiljøer [...]». I nasj. res.måls. 1 blir det signalisert en strammere linje i forhold til tap av verneverdige kulturminner og kulturmiljø: «Det årlige tapet [...] skal **minimaliseres**».

På regionalt plan gjelder eventuelle fylkesplaner som omhandler kulturminner. For Rogaland gjelder «FINK - Fylkesdelplan for Friluftsliv - Idrett - Naturvern Kulturvern» (2005). I planen blir fornminner (automatisk fredete kulturminne fra før 1537) og nyere tids kulturminner behandlet hver for seg. For de eldre kulturminnene blir følgende mål skissert:

”Øke kunnskapen om fornminnene for på den måten langsiktig å bidra til at flere blir bevart og forblir urørt. Kulturminner skal være en ressurs, ikke et problem” (FINK kap. 3.4.3.).

Følgende mål blir skissert for nyere tids kulturminner:

- *”Revidere registeret over nyere tids kulturminner av nasjonal og regional interesse.”*
- *”Bidra til at disse kulturminnene får tjenlig juridisk vern og praktisk vern/vedlikehold.”*
- *”Stimulere til at kommunene utarbeider lokale kulturminneplaner. Arbeide for økte muligheter for økonomisk tilskudd”*

På lokalt nivå er det mulig for kommunene å skissere mål for forvaltning av kulturminner i kommuneplanen eller i spesielle tema/sekter/delplaner for kulturminner. Stavanger kommune har vedtatt en slik temaplan med status som kommunedelplan: ”Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025” (vedtatt 14.06.2011). Her blir det satt som mål å sikre viktige kulturmiljø, av relevans for planområdet:

”Stavanger by ligger i tidligere jordbruksland og er ennå omgitt av jordbrukslandskap. Rester av jordbrukets kulturlandskap kan være verdifulle kulturmiljøer som må sikres når områder urbaniseres. Godt ivarettatte jordbrukslandskap med få forstyrrende inngrep eller påvirkning i nyere tid utgjør ofte en helhet av biologiske og kulturhistoriske verdier. Enkeltelementer innenfor slike kulturlandskap kan være gårdstun, åkrer, slåtteenger, steingarder, beitemarker, lyngheier og lauvings-lier, bakkemurer, utløer, naust, veier, stier og veiter. Vi kan gjerne si at kulturminnevernets fokus retter seg mot kulturlandskap som er skapt av de gamle, enkle driftsformer uten bruk av landbruksmaskiner og omfattende nydyrking. Kommunedelplan for kulturminner setter fokus på utvalgte, gjenværende kulturlandskapsområder som har en høy konsentrasjon av enkeltelementer og ellers har en viktig rolle som friluftsområder for byens innbyggere. Noen av disse kulturlandskapene er i fortsatt drift som jordbruksområder, andre er ervervet til bruk som offentlige friområder”.

2.3 Metodikk Statens vegvesen håndbok 140

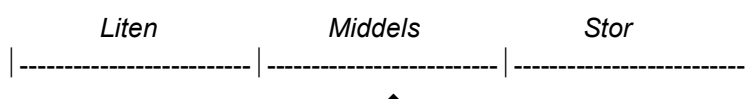
Konsekvensutredningen er utført i samsvar med metodikk for vurdering av ikke prissatte konsekvenser, beskrevet i Statens vegvesen håndbok 140. Denne består av tre trinn. Første trinn er å kartlegge og *verdivurdere* kulturminner og kulturmiljø innenfor plan- og influensområde. Andre trinn består av *omfangsvurdering*, og tredje og siste trinn er *konsekvensvurderingen*. Videre har retningslinjer i Riksantikvaren sine veiledere *Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar og Kulturminner*,

kulturmiljøer og landskap. Plan- og bygningsloven, vært veiledende i vurderingene som er gjort (Riksantikvaren 2003, 2010).

2.3.1 Verdi

Kulturminneloven gir en vid definisjon på hva som er et kulturminne og et kulturmiljø. Dette betyr ikke at alle kulturminner eller kulturmiljø kan eller skal vernes. Retningslinjene for forvaltningen av kulturminner og kulturmiljø går ut på at mangfoldet av kulturmiljø og kulturminner skal tas vare på, og at et representativt utvalg skal prioriteres for vern. Begrunnelsen for å ta vare på kulturminner og kulturmiljø er at de har verdi som *kilde til kunnskap*, som *grunnlag for opplevelse* og som *bruksressurs*.

På bakgrunn av dette blir det i konsekvensutredningen gjort en *verdivurdering* av de ulike kulturminnene/miljøene. Denne verdivurderingen er gjort i henhold til kriteriene listet i tabell hentet fra Statens vegvesens Håndbok 140 (Tabell 2) og Riksantikvarens veileder *Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar* (Riksantikvaren 2003).

Figur 2.1. verdien av de enkelte kulturminnene/-miljøene blir vist på en trinnløs skala.

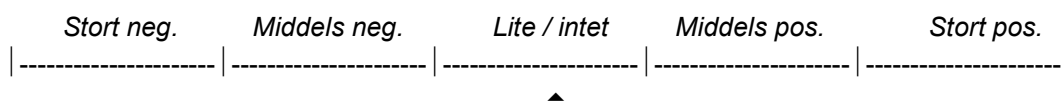
Tabell 2

Type kulturmiljø	Liten verdi	Middels verdi	Stor verdi
Fornminner/samiske kulturminner (automatisk fredet)	-vanlig forekommende enkeltobjekter ute av opprinnelig sammenheng	-representative for epoken/funksjonen og inngår i en kontekst eller i et miljø med noe tidsdybde -steder det knytter seg tro/tradisjon	-sjeldent eller spesielt godt eksempel på epoken/-funksjonen og inngår i en svært viktig kontekst eller i et miljø med stor tidsdybde -spesielt viktige steder som det knytter seg tro/tradisjon til
Kulturmiljøer knyttet til primærmæringene (gårdsmiljøer/fiskebruk/småbruk og lignende)	-miljøet ligger ikke i opprinnelig kontekst -bygningmiljøet er vanlig forekommende eller inneholder bygninger som bryter med tunformen -inneholder bygninger av begrenset kulturhistorisk/arkitektonisk betydning	-miljøet ligger delvis i opprinnelig kontekst -enhetlig bygningmiljø som er representativt for regionen, men ikke lenger er vanlig og hvor tunformen er bevart -inneholder bygninger med kulturhistorisk/arkitektonisk betydning	-miljøet ligger i en opprinnelig kontekst -bygningmiljø som er sjeldent eller særlig godt eksempel på epoken/-funksjonen og hvor tunformen er bevart -inneholder bygninger med stor kulturhistorisk/-arkitektonisk verdi
Kulturmiljøer i tettbygde områder (bymiljøer, boligområder)	-miljøet er vanlig forekommende eller er fragmentert -inneholder bygninger som har begrenset kulturhistorisk betydning	-enhetlig miljø som er representativ for epoken, men ikke lenger vanlig -inneholder bygninger med arkitektoniske kvaliteter og/eller kulturhistorisk betydning	-enhetlig miljø som er sjeldent eller særlig godt eksempel på epoken -inneholder bygninger med spesielt store arkitektoniske kvaliteter og/eller av svært stor kulturhistorisk betydning

Type kulturmiljø	Liten verdi	Middels verdi	Stor verdi
Tekniske og industrielle kulturmiljøer og rester etter slike (industri/samferdsel)	-miljøet er vanlig forekommende -inneholder bygninger uten spesielle arkitektoniske kvaliteter	-miljøet er representativt for epoken, men ikke lenger vanlig -inneholder bygninger med arkitektoniske kvaliteter	-miljøet er sjeldent og et spesielt godt eksempel på epoken -inneholder bygninger med spesielt store arkitektoniske kvaliteter
Andre kulturmiljøer (miljøer knyttet til spesielle enkeltbygninger, kirker, kulturlandskap, parker og lignende)	-miljøet er vanlig forekommende og/eller fragmentert -bygninger uten spesielle kvaliteter -vanlig kulturlandskap med endret topografi	-miljø som er representativt for epoken, men ikke lenger vanlig -bygninger/objekter med arkitektoniske/kunstneriske kvaliteter -vanlig kulturlandskap med noe endret topografi	-miljø som er sjeldent og/eller et særlig godt eksempel på epoken -bygninger/objekter med svært høy arkitektonisk/kunstnerisk kvalitet -sjeldent/gammelt kulturlandskap

2.3.2 Omfang

Omfangsvurderingene er en vurdering av hvor store negative eller positive forandringer tiltaket vil medføre for det enkelte kulturmiljøet/kulturminnet. Omfanget blir vurdert i forhold til 0-alternativet, og rangert på en trinnløs skala fra stort positivt til stort negativt, i samsvar med figur under.

Figur 2.2. Skala for omfang.

I omfangsvurderingene er kriteriene i tabellen under lagt til grunn (hentet fra håndbok 140).

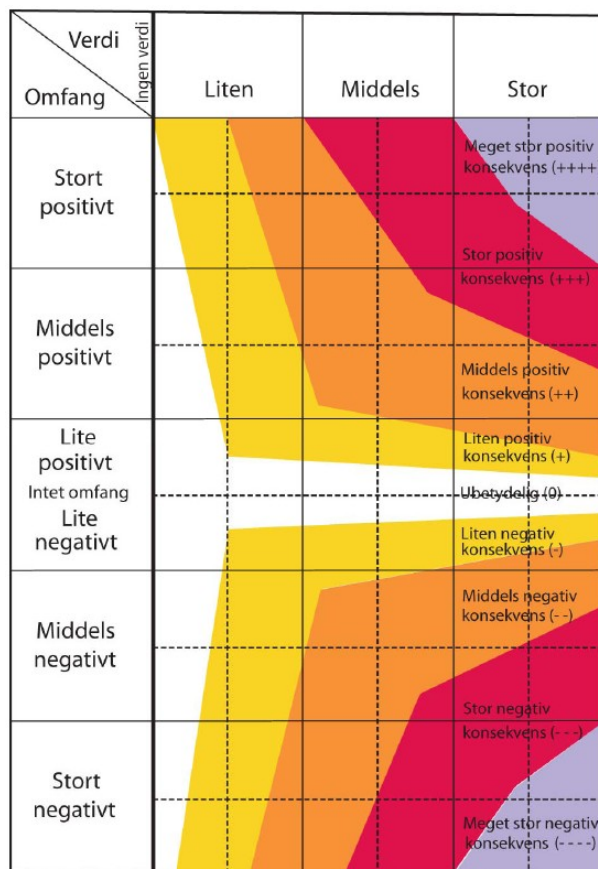
Tabell 3

	Stort positivt omfang	Middels positivt omfang	Lite/intet omfang	Middels negativt omfang	Stort negativt omfang
Kulturminner og –miljøers endring og lesbarhet	-Tiltaket vil i stor grad bedre forholdene for kulturminner/miljøer -Tiltaket vil i stor grad øke den historiske lesbarheten	-Tiltaket vil bedre forholdene for kulturminner/miljøer -Tiltaket vil øke den historiske lesbarheten	-Tiltaket vil stort sett ikke forandre kulturminner/miljøer -Tiltaket vil stort sett ikke endre den historiske lesbarheten	-Tiltaket vil medføre at kulturminner/miljøer blir skadet -Tiltaket vil redusere den historiske lesbarheten	-Tiltaket vil ødelegge kulturminner/miljøer -Tiltaket vil ødelegge den historiske lesbarheten

	Stort positivt omfang	Middels positivt omfang	Lite/intet omfang	Middels negativt omfang	Stort negativt omfang
Historisk sammenheng og struktur	-Tiltaket vil i stor grad styrke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser -Tiltaket vil i stor grad forsterke historiske strukturer	-Tiltaket vil styrke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser -Tiltaket vil forsterke historiske strukturer	-Tiltaket vil stort sett ikke endre den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser -Tiltaket vil stort sett ikke endre historiske strukturer	-Tiltaket vil svekke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser -Tiltaket vil redusere historiske strukturer	-Tiltaket vil bryte den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser -Tiltaket vil ødelegge historiske strukturer

2.3.3 Konsekvenser

Siste trinn i konsekvensutredningen er å sammenholde verdien av et område og omfanget av forandringer tiltaket vil påføre de enkelte kulturminnene/miljøene, dette gjør man i henhold til diagram vist i figur under.

Figur 2.3. "Konsekvensviften".

Konsekvensviften viser hvordan verdi og omfang kombineres for å finne konsekvens (Statens vegvesen 2006). Denne sammenstillingen gir et resultat langs en glidende skala fra meget negativ konsekvens til meget positiv konsekvens. De ulike kategoriene er illustrert ved å benytte symbolene ”-” og ”+” (se tabell 1).

Tabell 4. Oppsummering av konsekvensalternativer og korresponderende symboler

Symbol	Beskrivelse
++++	Meget stor positiv konsekvens
+++	Stor positiv konsekvens
++	Middels positiv konsekvens
+	Liten positiv konsekvens
0	Ubetydelig/ingen konsekvens
-	Liten negativ konsekvens
--	Middels negativ konsekvens
---	Stor negativ konsekvens
----	Meget stor negativ konsekvens

Det er laget tabeller som oppsummerer verdi, omfang og konsekvens for alle alternativene og ulike tema. Dersom det eksisterer flere alternative utforminger blir også alternativene rangert mot hverandre for det aktuelle temaet.

2.4 Planprogram

Konsekvensutredningen er gjennomført i henhold til planprogrammet, «Reguleringsplan for Fv 385, Fastlandsforbindelse til Vassøy. Forslag til planprogram», datert 24.11.2011.

2.5 Definisjon av plan- og influensområde

Planområdet er alle områder som blir direkte rammet av arealbeslag av den planlagte utbyggingen. Det vil i dette tilfelle si veg og bro, inklusive fyllinger og kryss som er kjent på dette tidspunktet.

Influensområdet er areal utenfor det definerte planområdet, men som likevel blir påvirket av tiltaket, for eksempel gjennom visuelle innvirkninger.

2.6 Datagrunnlag og feltarbeid

Utredningen sammenfatter informasjon om kjente kulturminner i plan- og influensområdet som er offentlig tilgjengelig. Den tar også sikte på å skissere potensial for funn av ikke-kjente automatisk fredete kulturminner i området. Følgende kilder er brukte:

Tabell 5.

Askeladden	Riksantikvarens landsomfattende fornminnedatabase. I omtale av kjente automatisk fredete kulturminner refererer vi til denne databasen med "ASK ID".
SEFRAK	Landsomfattende register over bygninger eldre enn 1900 og andre faste kulturminner yngre enn 1537.
UNIMUS	Landsdelsmusene sine databaser over løse kulturminner (gjenstander) integrerte i felles søkemotor (www.unimus.no).
Lokalhistorisk litteratur	Bygdebøker mm.
Arkeologisk faglitteratur	Oversiktsverk, spesiallitteratur, registreringsrapporter mm.

Videre har nettbaserte ortofoto, eldre og nye kart vært brukt, ma. Arealis, Miljøstatus i Norge, Norge i bilder, Temakart Rogaland, og Smartkom (felles kartløsning med kommune- og reguleringsplaner for Rogalandskommunene).

Det ble gjennomført befarings den 18.06.2012, i skyet oppholdvær, sammen med Ecofact AS. Det var gode forhold for å befare de kjente kulturminnene og danne seg et inntrykk av terreng, landskapsformer og arealbruk i nyere tid.

3 KULTURHISTORISK BAKGRUNN

3.1 Planområdet

Planområdet består av deler av Bjørnøy, Langøy og Vassøy, samt hele Siriskjær og Hestholmen.

Figur 3.1. Planområdet.

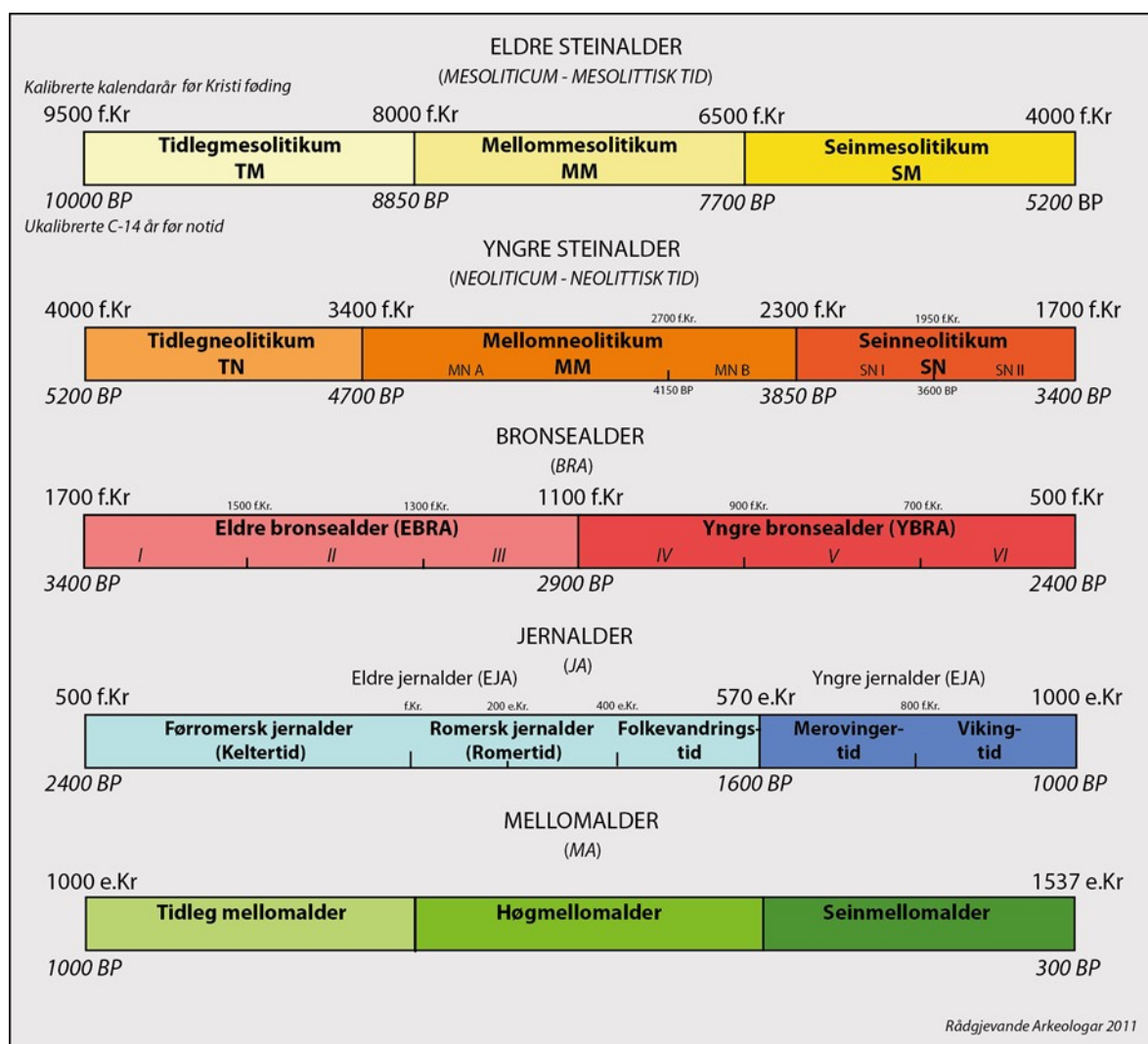
Planområdet utgjør areal på Bjørnøy, Langøy og Vassøy, separert av sjøareal. Det er derfor naturlig å dele planområdet inn i 4 delområder: Bjørnøy, Langøy, Vassøy og sjø (Siriskjær og Hestholmen har ingen kjente kulturminner og er derfor ikke med i den videre vurderingen). Til slutt i rapporten vil det også bli gjort en vurdering av potensial for funn av hittil ikke kjente automatisk fredete kulturminner.

3.2 Kulturhistorisk utvikling

Da isen smeltet etter siste istid ble det satt i gang et komplekst samspill mellom hav og land. Til den isfrie kysten kom så planter, dyr og de første menneskene. Den tunge breen hadde presset ned landet, og uten denne børen begynte landet å heve seg. Samtidig gjorde alt smeltevannet til at havnivået steg. En kartlegging av denne prosessen, dvs. hvor høyt stranden lå til en hver tid, i ulike områder, er avgjørende for at man har klart å finne boplassene til menneskene i steinalderen. De livnærte seg som jeger og fisker og var nær knyttet til strandsonen. Fangstboplasser er også å finne i høyfjellet. For eksempel på Jæren var de store elvene viktige ferdselsårer, og også langs disse kan man finne spor og boplasser fra steinalder.

Selv om menneskene fortsatte med jakt og fiske frem mot moderne tid, skjedde det et sentralt skifte i økonomisk tilpasning i slutten av steinalderen. Da jordbruket fikk sitt gjennombrudd rundt 2000 f.Kr., med større og mer solide hus, husdyr, åkrer, og gjerder ble folk mer stedbundne enn før, og nå bundne til de gode jordbruksområdene heller enn til stranden. Overgangen til jordbruk førte med seg en lang rekke nye kulturminnekategorier, mange av dem er lokalisert til historisk innmark.

I bronsealderen ble jordbruket sterkere fundamentert og samfunnene synes å bli mer komplekse med varehandel over lange avstander, metallteknologi og ulik maktfordeling – noe som viser seg i de store og prangende gravhaugene fra denne perioden, for eksempel på Karmøy og Jæren.

Figur 3.2 Tidslinje: de vanligste periodenavnene, forkortinger og tidfesting i vanlige kalenderår og C-14 år.

Selv om man kjenner få rike graver fra eldste jernalder, vet vi i dag at dette var en ekspansjonsfase i jordbruk og bosetning som holdt frem uten opphold fra yngre bronsealder. Fra siste halvdel av den eldre jernalderen kjenner man til en rekke

gravfunn, og karakteristisk for sørvest Norge, mange gårdsanlegg som siden har ligget øde.

Rike gravfunn, i tillegg til skriftlige kilder, kaster lys over den yngre jernalderen og vikingtid. Gårdsanlegg er derimot veldig sjeldne, trolig fordi man har hatt kontinuitet i tun frå yngre jernalder gjennom middelalder og inn i nyere tid. Dette vil si at husene og tunet fra vikingtid og middelalder ligger i tunet til den historiske gården, og er slik ofte ødelagt. Med middelalderen forsvinner de hedenske gravritualene som en viktig arkeologisk kildekategori. Middelalderen utenfor middelalderbyene og kirkestedene er dårlig kjent gjennom arkeologiske kilder.

3.3 Byøyene

Vassøy, Bjørnøy og Langøy er tre av byøyene sør i Boknafjorden, rett nord for bykjernen i Stavanger. Boknafjordbassenget står i en særstilling når det gjelder pionerbosetningen og den eldste steinalderen (*tidlig mesolitikum*) i Norge. Nordvest for øyene ligger Rennesøy, med halvøyen Galta. Her ble det i forbindelse med RennFast-prosjektet påvist og undersøkt en rekke viktige boplasser-/aktivitetsplasser fra steinalderen, en av dem med status som Norges eldste (Galta lok.3) (Høgestøl 1995; Prøsch-Danielsen 2006). I vest, og nærmere øyene, ligger Hundvåg. På nabogården til Lunde, Austbø, ble det påvist og undersøkt 17 lokaliteter fra steinalder (Juhl 2001). Spesielt undersøkelsene på Hundvåg er relevante for om,- og hvor man kan finne steinalderboplasser på de berørte byøyene.

På de større øyene i Boknafjordbassenget, som Hundvåg, er det også dokumentert flere lokaliteter fra bronsealder og jernalder. En rekke bosetningsspor og gravminner viser at de store øyene i bassenget har vært attraktive for bosetning gjennom hele forhistorien. På de berørte øyene i planområdet er det ikke påvist forhistorisk bosetning, bortsett fra en steinalderboplass på Vassøy (ASK 134679). Spørsmålet er likevel om øyene kan ha hatt forhistorisk bosetning. Sørvest Norge, og spesielt Jæren, er kjent for de mange ødegårdsanleggene fra eldre jernalder. Dette er gårdstun med hus, gjerder, graver m.m som har ligget øde siden eldre jernalder. Også etter Svartedauden i middelalderen ble mange gårder lagt øde. Løsfunn registrert på øyene viser at det har vært aktivitet på øyene før den historiske bosetningen, men det er usikkert om funnene representerer fast bosetning. Vassøya ble brukt som utmark for fastboende på Hundvågøyene før 1850, og kanskje representerer løsfunnene en liknende aktivitet i forhistorisk tid.

Bjørnøy, Langøy og Vassøy ble, etter skriftlige kilder, bebodd i løpet av 1800-talet. Jordbruk og fiske ble livsgrunnlaget og man var avhengige av både åkeren og havet for å livnære seg. Fiske var nok den aller viktigste næringen, men på de større øyene var gårdene større med større overskudd.

4 KULTURMILJØ OG VERDIVURDERING

Planområdet er delt inn i 4 delområder (jmf innledning). I det følgende vil hvert delområde få en generell omtale, før kulturminner og kulturmiljø i plan- og influensområdet blir definert og verdivurdert. I plan- og influensområdet er det tilsammen definert 4 kulturmiljø (KM 1-4) og 7 kulturminner (K 1-7).

4.1 Delområde Bjørnøy

Det er ikke registrert noen automatisk fredete kulturminner på øyen, og det eneste som vitner om forhistorisk aktivitet er funn av en lansettdolk i flint (S11242), datert til siste del av yngre steinalder.

Figur 4.1 Kartutsnitt over Bjørnøy,
med SEFRAC- bygninger og steingjerder registrert på ØK- kart.

Sammendrag

(autogenerert fra databasen)

S11242

løsfunn/uviss fra senneolitikum/ynge steinalder fra BJØRNØY , LUNDE (4/2), STAVANGER K., ROGALAND:

Dolk (lansettformet) av flint , var. type IIa. Antall fragmenter: 2 Lansettformet dolk av flint, Vang Petersens type II a, med fortykket grep, brukket i to, nå sammenlimt. Stl.: 19 mm, stb.: 38 mm. Bredde skaft: 26 mm, tykkelse skaft: 14 mm.Mål: Stl: 1,9 cm. Stb: 3,8 cm. Stt: 1,4 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 2300-1800 F.KR.

Funnomsendighet: uviss. Funnet på Lunde, gnr.4, Stavanger kommune, i 1992. Kart og notat i Top.ark

Kartreferanse/-KOORDINATER: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32 N: 6545276 Ø: 313449

Funnet av: Ståle S. Randa,

Funnår: 1992 .

Referanselitteratur: Petersen, P. Vang: 1993 Flint fra Danmarks oldtid.

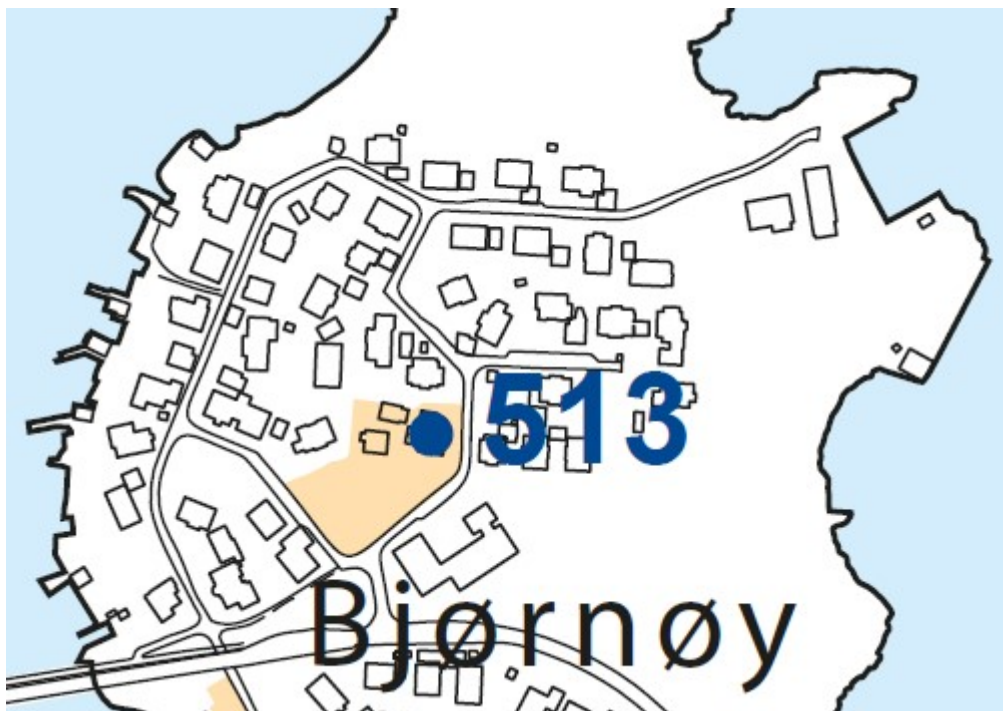
Katalogisert av: Kristine Orestad Sørgaard.

Figur 4.2 Utsnitt fra museumstilvekst.

Den historiske bosetningen på Bjørnøy kjenner man fra begynnelsen 1800-tallet, da som bruk under gården Lunde, gnr 4. Mikkel Mikkelsen kjøpte bruket i 1834 av Nils Asbjørnsen, som da stod oppført som eier (Pedersen 1990: 26). Den historiske bosetningen- og næringsgrunnlag på øyen er i dag representert ved blant annet 9 bygninger registrert i SEFRAC og en rekke steingjerder. Ellers er Bjørnøy i dag preget av tett, moderne bebyggelse og lite er bevart av opprinnelig bosetningsstruktur og kulturlandskap.

4.1.1 KM 1 Bjørnøy gård

Bjørnøy gård, gnr 4/438, er avmerket i kommunedelplan for kulturminner 2010-2025, Stavanger kommune (kart referanse 513). Området er regulert til spesialområde bevaring iht. Plan- og bygningsloven av 1985 eller hensynssone iht. Plan- og bygningslova av 2008.

Figur 4.3. Utsnitt fra kommunedelplan for kulturminner 2010-2025.

Kulturmiljøet består av tunområdet til Bjørnøy gård, med hage/noe innmark, omkranset av steingjerder. På tunet står blant annet et våningshus, et uthus/driftsbygning og et murt eldhus.

Figur 4.4. Våningshus på Bjørnøy gård, mot nordøst. Foto: Ø. Engedal.

Figur 4.5 Uthus/driftsbygning på Bjørnøy gård, mot nordvest. Foto: Ø. Engedal.

Figur 4.6 Murt eldhus på Bjørnøy gård, mot nordøst. Foto: Ø. Engedal.

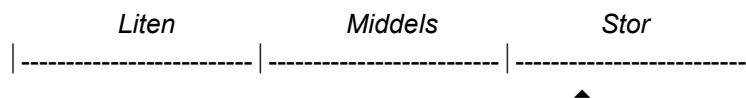
Figur 4.7 Bjørnøy gård i 1937, ortofoto Norge i Bilder.

Verdivurdering

Bjørnøy gård er et synlig og godt bevart vitnesbyrd om den historiske jordbrukbruksbosetningen på øyen. Jordbruk var, sammen med fiske, den viktigste næringsveien for beboerne på øyen fra 1800-tallet og fremover mot moderne tid. I dag er øyen preget av moderne beboelse og det er lite som vitner om aktiviteten som utspilte seg på øyen i forrige århundre. Det er derfor viktig å verne om de minnene som er igjen.

Bygningene og steingjerdene på Bjørnøy gård har stor grad av autentisitet og er i god teknisk stand. Dette sammen med det velholdte hageområdet gjør at kulturmiljøet også har stor opplevelsesverdi.

Samlet verdivurdering blir *stor verdi*.

4.1.2 KM 2 Havneområde/nøstområde

Havneområdet/nøstområdet ligger vest på øyen, like sør for vegen, og er avmerket i kommunedelplan for kulturminner 2010-2025, Stavanger kommune. Området er regulert til spesialområde bevaring iht Plan- og bygningsloven av 1985 eller hensynssone iht Plan- og bygningslova av 2008.

Figur 4.8 Utsnitt fra kommunedelplan for kulturminner 2010-2025.

KM 2 er et område ved sjøen med nøst, kai og brygger. En av bygningene er registrert i SEFRAK (SEFRAK ID: 11031102004), som "*Hus for lagring av utstyr knyttet til fiske/sjøbruk (i forb med kai)*". Bygningen er et grindbygg fra slutten av 1800-tallet. De andre nøstene og bryggene innenfor området er modernisert og/ eller av nyere dato.

Figur 4.9 Sjøbod/nøst (SEFRAK ID: 11031102004) på Bjørnøy, mot øst (oransje). Foto: Ø. Engedal

Figur 4.10 Nøstområdet i 1937, ortofoto Norge i Bilder.

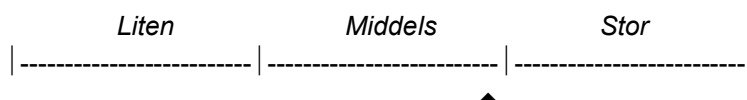
OPPRINELIG FUNKSJON:	HUS FOR LAGRING AV UTSTYR KNYTTET TIL FISKE/SJØBRUK (I FORB. MED KAI)
DATERING:	1800 tallet, tredje kvartal
STATUS:	TATT I BRUK
YTTERVEGG:	grind-eller stavkonstruksjon
KLEDNING:	horisontalt trepanel, høvlet, pløyd og med kantprofil
TAKFORM:	Vanlig saltak
TAKTEKKING:	krum tegl takstein, uglassert
OPPHAV:	Riksantikvaren
OBJECTID:	261393
SEFRAK_ID:	11031102004

Figur 4.11. SEFRAK ID: 11031102004

Verdivurdering

Da øyen ble bebodd på begynnelsen av 1800-tallet var fiske, sammen med jordbruk, livsgrunnlaget for øyboerne. Sjøen var også en viktig kommunikasjonsåre, og transport foregikk til havs heller enn til lands. KM 2 er et synlig vitnesbyrd fra denne tiden, og det er viktig å ta vare på fysiske spor etter næringer som er i ferd med å forsvinne. Grindbygget har stor grad av autensitet og er i god teknisk stand, dog med et nyere påbygg fra etter 1937. Opplevelsesverdien av det totale kulturmiljøet er likevel noe forringet av moderne inngrep og bygninger.

Samlet verdivurdering er *middels til stor verdi*.

4.1.3 K 1 SEFRAK ID: 11031102005

I SEFRAK er det registrert en bygning like nord for der Skadesundsveien ankommer Bjørnøy (SEFRAK ID: 11031102005). Denne står oppført å være fra første del av 1800-tallet.

OPPRINELIG FUNKSJON:	ENFAMILIEBOLIG
DATERING:	1800 tallet, første kvartal
STATUS:	TATT I BRUK
YTTERVEGG:	læfteverk
KLEDNING:	horisontalt trepanel, høvlet, pløyd og med kantprofil
TAKFORM:	Vanlig saltak
TAKTEKKING:	asbestsementplater ("eternit" o.l.)
OPPHAV:	Riksantikvaren
OBJECTID:	259233
SEFRAK_ID:	11031102005

Figur 4.12 SEFRAK ID: 11031102005

I dag er boligen enten sterkt modernisert, eller så er den gamle boligen revet og en ny er bygget på stedet. Fig. 4.13 og 4.14 viser bygget i 1937 og i 2012.

Figur 4.13 SEFRAK ID: 11031102005 i 1937, ortofoto Norge i Bilder.

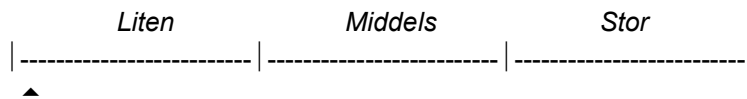

Figur 4.14 SEFRAK ID: 11031102005, mot nordøst. Foto: Ø. Engedal.

Verdivurdering

Det er ukjent hvorvidt bygningen er kraftig modernisert eller om den faktisk er revet og et nytt bygg satt opp. Uansett er autentisiteten borte og opplevelsesverdien av bygningen er svært liten.

Samlet verdivurdering blir *liten verdi*.

4.1.4 K 2 Område med steingjerder

Lengst øst på Bjørnøy er et område uten bebyggelse med flere steingjerder. Området er tilvokst med kratt og gress og det er anlagt en stor parkeringsplass innenfor det ubebodde området. På flyfoto fra 1937 ser man to teiger, en stor og en liten, innhegnet av steingjerder. Sannsynligvis var dette slåtteteiger under Bjørnøy gård. Lengst sør i plangrensen lå også et langsmalt bygg, trolig et nøst eller en sjøbod. Bortsett fra steingjerdene er det i dag ikke synlige kulturminner i området.

Figur 4.15 Steingjerde på Bjørnøy, mot sørøst. Foto: Ø. Engedal.

Figur 4.16 Steingjerde langs parkeringsplass på Bjørnøy, mot sørvest. Foto: Ø. Engedal.

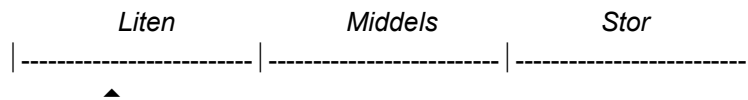

Figur 4.17 Midtre del av Bjørnøy i 1937, ortofoto Norge i bilder.

Verdivurdering

Området med steingjerder er ikke definert som et eget kulturmiljø. Steingjerdene utgjør den lille verdien som er i området. De er spor etter gårdsdriften som var på øyen frem mot i dag, men slike steingjerder er en svært vanlig type kulturminne i regionen.

Samlet verdivurdering blir *liten verdi*.

4.2 Delområde Langøy

Langøy hører til under gården Austbø på Hundvåg, og ble trolig brukt som utmark/slåttemark for gården, før øyen ble bebodd i 1904 (*pers. med. Anne Jåsund*). Også her var kombinasjonen jordbruk og fiske viktig for de få fastboende.

Figur 4.18 Utsnitt fra kommunedelplan for kulturminner 2010-2025.

På begynnelsen av 1900-tallet, rundt 1918/1919, ble det bygget oljetanker på øyen. I den forbindelse ble det bygget bolig for bestyreren av Shell sitt tankanlegg. På småbruket står i dag et våningshus og en låve/fjøs. Begge gruppene med kulturminner er merket av på kartdelen i Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025, Stavanger kommune (kartref. 243 og 517). Under andre verdenskrig, ikke så lenge etter okkupasjonen, etablerte tyskerne leir på øyen for å forsvare tankanlegget. Leiren bestod av vaktstue i tyrolerstil, vaktstuer i enklere stil og en kanonstilling.

I nordre halvdel av øyen er det bevart kystlynghei som blir skjøttet ved beiting av villsau. Området er markert i kartdelen i Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025, Stavanger kommune, som kulturlandskap med høy kulturhistorisk verdi.

I dag er det spredd bebyggelse på øyen. En bygning er registrert i SEFRAK-registeret, det er ingen kjente forhistoriske spor etter aktivitet på øyen.

4.2.1 KM 3 Gnr 7/34

Kulturmiljøet omfatter tunområdet til gnr 7/34, innmark med steingjerder og et nøstmiljø.

På gårdstunet er det i dag to stående bygninger, bare våningshuset er registrert i SEFRAK (ID: 11031106001). Det er datert til begynnelsen av 1900-tallet. Låven kan være noe yngre, men det kan også være en feil i SEFRAK-registeret. Låvebygget har saltak med flat tegl, og vertikalt trepanel med overliggebord med kantskjæring.

OPPRINELIG FUNKSJON:	BOLIGHUS FOR EIER/BRUKER
DATERING:	1900 tallet, første kvartal
STATUS:	TATT I BRUK
YTTERVEGG:	lafteverk
KLEDNING:	horisontalt trepanel, høvlet, pløyd og med kantprofil
TAKFORM:	Vanlig saltak
TAKTEKKING:	hoggen skifer
OPPHAV:	Riksantikvaren
OBJECTID:	252970
SEFRAK_ID:	11031106001

Figur 4.19 SEFRAK ID: 11031106001

Innmarken på gården er innhegnet av steingjerder, med flere steingjerder med rydningsrøyser innenfor. Noen av disse er avmerket på ØK - kart, men det sees flere og tydeligere på flyfoto fra 1937.

Innenfor det definerte kulturmiljøet er også flere nøst og brygger ved bukten øst for tunet. Det sørligste av nøstene er av eldre dato, synlig på flyfoto fra 1937.

Figur 4.20 Våningshus, SEFRAK ID: 11031106001, mot vest. Foto: Ø. Engedal.

Figur 4.21 Låve på Langøy, mot nordøst. Foto: Ø. Engedal.

Figur 4.22. Bygninger på Langøy i 1937, ortofoto Norge i Bilder.

Figur 4.23 Rydningsrøys med oppmuring og steingjerde på Langøy, mot sør. Foto. Ø. Engedal.

Figur 4.24 Steingjerde med oppmuring av ukjent funksjon på Langøy, mot øst. Foto: Ø. Engedal.

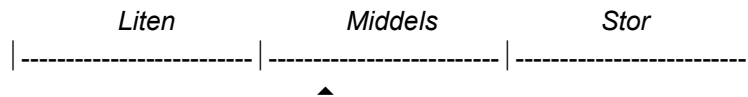
Figur 4.25 Nøstmiljø på Langøy. Bygget til høyre fra før 1937, mot øst. Foto: Ø. Engedal.

Verdivurdering

Det definerte kulturmiljøet inneholder flere elementer som er representative for aktiviteten på øyen på 1800/1900-tallet. Dette gjelder både de to gårdsbygningene, nøstene/ bryggen og steingjerdene.

Småbruket er typisk for bosetningen på de mindre byøyene, med næringskombinasjonen fiske og jordbruk. Det er ikke mange lignende småbruk bevart på øyene i dag, og kulturmiljøet er således en viktig kilde til kunnskap om livet og næringveier på byøyene i tidligere tider. Bygningsmassen har stor grad av autentisitet, stort sett i god teknisk stand. Hele kulturmiljøet er velholdt og dette gjør til sammen at kulturmiljøet har stor opplevelsesverdi.

Samlet verdivurdering blir *middels verdi*.

4.2.2 K 3 Hakkeholer/fiskesæde

På et svaberget lengst sørøst på Langøy ble det på befaring oppdaget fem menneskelagde groper. De kan minne om *skålgroper* kjent fra forhistorisk tid, men er større, dypere og har en mykere overgang mellom grop og berget rundt. Identiske groper er på sørvestlandet kjent som *hakkeholer*, og indikerer *sædefiske* på stedet. Sædefiske var et enkelt fiske med stang fra land, med knust krabbe og skjell som agn. Gropene oppstår som et resultat av knusing av agn med en stein mot berget. Eventuelt ble gropene laget intensjonelt for å oppbevare-, og å knuse agn, i. Lokaliseringa på Langøy er typisk: ved et berg som stuper loddrett ned i sjøen, ved et sund mellom Langøya og en mindre øy/grunne som fører til strømmer i sjøen på stedet (Olsen 1999: 215; Stylegar 2008).

Figur 4.26 Groper (hakkeholer) i berget sør på Langøy, mot nordøst. Foto: Ø. Engedal.

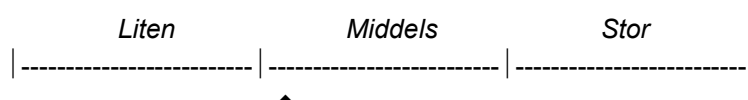

Figur 4.27 Grop (hakkehole) i berget sør på Langøy, mot nordøst. Foto: Ø. Engedal.

Verdivurdering

Ut fra tilgjengelig kildemateriale synest hakkegroper å vere best kjent mellom Egersund og Lyngdal (Stylegar 2008). Denne type fiske var helst knyttet til fattige og lavere sosiale lag, og vitner i såfall både om alternative næringsveier og sosial variasjon på Byøyene.

Samlet verdivurdering blir *middels verdi*.

4.3 Delområde Vassøy

De skriftlige kildene forteller om fast bosetning på Vassøy fra rundt 1850. Før dette ble øyen brukt som husdyrbeite for gården Lunde, nordøst på Hundvåg. I 1886 var det tre gårdsbruk på Vassøy, skilt ut fra hovedgården Lunde (Jensen 2011).

Et bosetning-/aktivitetsområde fra steinalder, ASK 134679, viser imidlertid at det har vært aktivitet på øyen i forhistorisk tid. Det er også gjort store mengder flintfunn i et område sørøst for *Torvmyro* (nøyaktig plassering er ukjent, men er ikke relevant for det planlagte tiltaket). En skaftfurekølle fra yngre steinalder/bronsealder representerer aktivitet i tidlig jordbrukende tid (S 3268). Det er også gjort løsfunn fra yngre jernalder og middelalder i form av keramikk og en holkøks i jern. De

førreformatoriske funnene på øyen vitner om aktivitet i både eldre og yngre steinalder, i tidleg jordbrukende tid og i yngste jordbrukende tid fra vikingtid-middelalder. Det er likevel ikke påvist sikre bosetningsspor fra periodene etter yngre steinalder.

Det er registrert flere nyere tids kulturminner på øyen, blant annet er 24 bygninger registrert i SEFRAK-registeret. Disse er alle lokalisert vest på øyen. Det er videre flere steingjerder og rester etter innmarksbeiter på øyen. Dette er karakteristiske minner etter jordbruket som preget øyen frem til andre verdenskrig, nå preget av gjengroing og planteskog.

Torvmyro, omtrent midt på øyen, er et myrområde der det ble tatt ut torv til brensel. Dette er definert som en sjelden landskapstype i kulturminneplan for Stavanger kommune, og *Torvmyro* er i dag friområde og avmerket i kommunedelplan for kulturminner 2010-2025, Stavanger kommune som et kulturlandskap med høy verdi.

Et eldre gårdstun er også avmerket i kommunedelplan for kulturminner 2010-2025, Stavanger kommune. Området er regulert til spesialområde bevaring iht Plan- og bygningsloven av 1985 eller hensynssone iht Plan- og bygningslova av 2008. Bygningene på gårdstunet er også registrert i SEFRAK-registeret, et våningshus fra slutten av 1800-tallet (id nr 11031105021), et eldhus fra begynnelsen av 1900-tallet (id nr 11031105022), en driftsbygning fra 1800-tallet (id nr 11031105020) og et revet hønsehus fra 1800-tallet (id nr 11031105019).

Både *Torvmyro* og gårdstunet er utenfor plan- og influensområdet og vil ikke bli nærmere omtalt i rapporten. Den vestlige delen av Vassøy er ellers preget av moderne utbygging og boligfelt.

4.3.1 KM 4 ASK id 134679 og SEFRAK id nr 11301105013

Det definerte kulturmiljøet omfatter et bosetnings-/aktivitetsområde datert til steinalder og en revet bygning registrert i SEFRAK.

Lokaliteten fra steinalder, ASK id nr 134679, er påvist gjennom åtte prøvestikk, der tre av prøvestikkene hadde funn av flint. Funnenes karakter antyder at lokaliteten er transgredert (omrotet av vannmasser). De funnpositive prøvestikkene ligger inntil en liten bergknaus.

I registreringsrapporten, ved Olav Sverre Berntsen, er det slått fast at området er preget av moderne forstyrrelser, men registranten mener at området tett inntil bergknausen der funnene er gjort, er mindre forstyrret enn resten av området (Berntsen 1998:2).

I tilveksten for Arkeologisk Museum i Stavanger, er det også katalogisert et randskår av keramikk datert til yngre jernalder/middelalder fra denne lokaliteten. Her blir det imidlertid sådd tvil om dette er en *in situ* boplass, og det blir anslått at alle funnene er

løsfunn og fra tilført jord. Det ble også funnet moderne gjenstander som fajanse, teglstein og glass.

Selv om det hersker noe tvil om hvorvidt det dreier seg om en bevart lokalitet fra steinalder, er den i Askeladden registrert som et automatisk fredet kulturminne. Lokaliteten blir derfor behandlet som et automatisk fredet kulturminne videre i rapporten.

ASKELADDEN ID: 134679 – Lunde, Arkeologisk lokalitet - Bosetning-aktivitetsområde, automatisk freda.

(Utdrag fra kulturminnenedatabasen, 24.01.2012)

Beskrivelse:

Steinalderlokalitet påvist gjennom prøvestikking. I tre prøvestikk ble det gjort funn av flint. Tilsammen ble det gravd 8 prøvestikk i området. De positive prøvestikkene ligger inntil en bergknaus. I et av de negative prøvestikkene ble det også funnet trekull. Funnene består av en vannrullet propellretusjert bor i flint, vannrullet avslag i brent flint og et vannrullet avslag i flint. Trekullaget i det ene prøvestikket, samt funn av brent flint kan tyde på en transkredert boplass fra steinalder.

Terrengbeskrivelse:

Skogkledd flate, bestående av gress og kratt.

Orientering:

Ca 70 meter øst for Vassøy ferjekai.

Kilder (litteratur m.m.):

Upublisert rapport v/Olaf Sverre Berntsen, RFK, datert 17.11.1998 (sak 98/05323).

Stavanger Museum tilvekst (www.unimus.no)

(Utdrag)

a-c S11696

løsfunn/uviss fra steinalder/jernalder/middelalder fra LUNDE (4/1), STAVANGER K., ROGALAND:

a) Leirkar av keramikk . Gjenstandsdelt: randskår Antall fragmenter: 1 Et randskår keramikk, godset er finkornet lystbrungult og skåret har rett avskåret rand med en svakt markert vulst. St diam. 30 mm, st.t. 6 mm.(Fnr. 6).Mål: Stl: 0 cm. Stb: 0 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0,6 cm. Datering: 800-1536 E.KR.

b) Kjerne (bipolar) av flint . Antall fragmenter: 1 Et fragment av mulig bipolar kjerne av flint, sterkt patinert. St.l. 8 mm, st. br. 8 mm. (Fnr. 3).Mål: Stl: 0,8 cm. Stb: 0,8 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 9500-1800 F.KR.

c) Avslag av flint . Antall: 8 . Åtte avslag av flint, derav 3 patinert, 2 vannrullet og et brent. L. 10-33 mm, st. br. 6-25mm.(Fnr. 1, 2, 4, 5, 7).Mål: Stl: 3,3 cm. Stb: 2,5 cm. Stt: 0 cm. Sth: 0 cm. Diam: 0 cm. Datering: 9500-1800 F.KR.

Funnomstendighet:registrering innmark. Funnet i 1998 og 1999 på Lunde gnr. 4, bnr. 17, Stavanger under arkeologisk registrering i oppdyrket mark/hage ved Olaf Sverre Berntsen, RFK og Arne Johan Nærøy, AmS. Funnene er trolig løsfunn og fra tilført jord. I tillegg ble det funnet en del moderne gjenstander som fajanse, teglstein og glass. Innberetninger v/ Olaf Sverre Berntsen, RFK og Arne Johan Nærøy i Top.ark.

Kartreferanse/-KOORDINATER: Prosjeksjon: EU89-UTM; Sone 32 N: 6545276 Ø: 313449

Funnet av: Olaf Sverre Berntsen,

Funnår: 1998, 1999 .

Katalogisert av: Arne Johan Nærøy.

I ytterkant av området, i sørøst, sto en av Vassøyas eldste boliger (SEFRAK id nr 11031105013). Denne er oppført som familiebolig i SEFRAK-registeret og datert til 1800-tallet. Bygningen var laftet og hadde vanlig saltak. Bygningen ble revet på 1990-tallet og det er idag ingen spor etter bygningen. Her er i dag anlagt en parkeringsplass.

OPPRINELIG FUNKSJON:	ENFAMILIEBOLIG
DATERING:	1800 tallet, fjerde kvartal
STATUS:	REKET
YTTERVEGG:	lafteverk
KLEDNING:	horisontalt trepanel, supanel med eller uten kantskjæring
TAKFORM:	Vanlig saltak
TAKTEKKING:	krum tegl takstein, uglassert
OPPHAV:	Riksantikvaren
OBJECTID:	249382
SEFRAK_ID:	11031105013

Verdivurdering

Kulturmiljøet er vanskelig å verdivurdere. Siden SEFRAK-id nr 11031105013 er revet og ingen rester av bygningen er synlige, vil denne ikke bli tillagt noe verdi i vurderingen av kulturmiljøet.

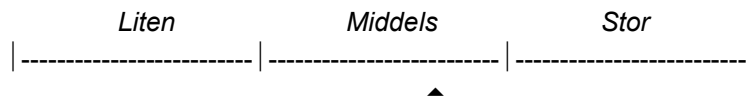

Figur 4.28 Steinalderlokalitet, ASK 134679, mot vest. Foto: Ø. Engedal.

Et automatisk fredet kulturminne som en transgredert boplass fra eldre steinalder, ville normalt ha blitt vurdert til å ha stor verdi, særlig som kilde til kunnskap. Lå den i et urørt område med klare synlige lokaliseringsfaktorer ville opplevelsesverdien også vært høy. Det er imidlertid sådd tvil om omfanget og hvor godt bevart denne

steinalderboplassen er. Den ligger i et område preget av utbygging og det opprinnelige landskapet kan vanskelig leses. Dette forringer opplevelsesverdien. Det kan også stilles spørsmål ved kunnskapsverdien til kulturminnet. Likevel er lokaliteten definert som automatisk fredet og skal behandles som et slikt frem til vernemyndighetene eventuelt gjør en revurdering.

Samlet verdivurdering blir *middels verdi*.

4.3.2 K 4 SEFRAK id nr 11031105023 og 11031105024

To bygninger i Sørstrandsveien 17 er oppført i SEFRAK-registeret. Våningshuset (SEFRAK id nr 11031105023) er fra begynnelsen av 1900-tallet, velholdt og i god teknisk stand. På eiendommen har det også stått et eldhus (SEFRAK id nr 11031105024), dette er revet og det er bygget garasje på plassen. På eiendommen sees rester etter steingjerder.

Figure 4.1. K 4, SEFRAK id nr 11031105023 og 11031105024, mot nordøst. Foto: Ø. Engedal.

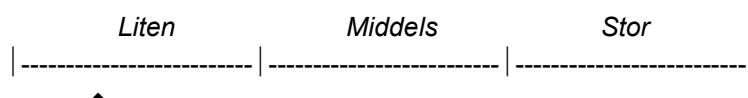
OPPRINELIG FUNKSJON:	BOLIGHUS FOR EIER/BRUKER
DATERING:	1900 tallet, første kvartal
STATUS:	TATT I BRUK
YTTERVEGG:	lafteverk
KLEDNING:	horisontalt trepanel, supanel med eller uten kantskjæring
TAKFORM:	Flatt tak
TAKTEKKING:	annen type platetekning, se merknad
OPPHAV:	Riksantikvaren
OBJECTID:	252968
SEFRAK_ID:	11031105023

OPPRINELIG FUNKSJON:	HUS FOR GROVERE KOKING, SLAKTING,BAKING OGSÅ VASK M.V.
DATERING:	1900 tallet, første kvartal
STATUS:	TATT I BRUK
YTTERVEGG:	bindingsverk
KLEDNING:	INGEN KLEDNING UTENPÅ KONSTRUKSJONEN
TAKFORM:	Pulttak
TAKTEKKING:	asbestsementplater ("eternit" o.l.)
OPPHAV:	Riksantikvaren
OBJECTID:	252969
SEFRAK_ID:	11031105024

Verdivurdering

Våningshuset er velholdt og i god teknisk stand. Garasjen som er oppført i stedet for eldhuset reduserer opplevelsesverdien til våningshuset som kulturminne. Våningshuset og steingjerdene blir enkeltstående element med kulturhistoriske verdier, omgitt av moderne boliger og utbygging.

Samlet verdivurdering blir *liten verdi*.

4.3.3 K 5 SEFRAK id nr 11031105014, liten verdi

Bygningen er definert som "bolighus for eier/bruker" og fra slutten av 1800-talet. Bygningen er lafta, kledd med vertikalt over- og underligger panel med høvlet kantprofil. Saltaket er av vanlig skifer. Bygningen er merket med kode gul i SEFRAK-registret.

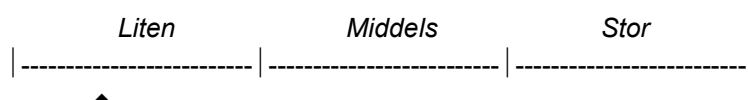
Figur 4.29 K 5, SEFRAK ID 11031105014, mot øst. Foto: Ø. Engedal.

OPPRINELIG FUNKSJON:	BOLIGHUS FOR EIER/BRUKER
DATERING:	1800 tallet, fjerde kvartal
STATUS:	TATT I BRUK
YTTERVEGG:	lafteverk
KLEDNING:	vertikalt over-og underliggerpanel, med høvlet kantprofil
TAKFORM:	Vanlig saltak
TAKTEKKING:	hoggen skifer
OPPHAV:	Riksantikvaren
OBJECTID:	252960
SEFRAK_ID:	11031105014

Verdivurdering

Bygningen er i dag i god teknisk stand, men har liten grad av autensitet. Bygningen er også løsrevet fra sin opprinnelige kontekst og blir et enkeltstående element med liten kulturhistorisk verdi.

Samlet verdivurdering blir *liten verdi*.

4.4 Maritime kulturminner

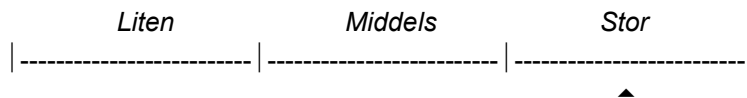
4.4.1 K 6-7 Skipsvrak

I forbindelse med utredningene som ble gjort i 2003, ble det i desember samme år utført undersøkelser med vannkikkert på de grunnere partiene av daverende trasé. Det ble også gjennomført dykking i de dypeste partiene mellom Bjørnøy og Siriskjær. Tre dykkere fra Origo Miljø AS gjennomsøkte området i et dykk som varte i ca 40 minutter. På de dypeste partiene, på omkring 18 m, var det mudderbunn. På rundt 16 meters dybde ble det registrert to båtvrak. Vrakene er ennå ikke vurderte av Sjøfartsmuseet, men det ene ble vurdert til trolig å være så gammelt at det omfattes av kulturminneloven (Skjelstad 2004: 8; Elvestad 2012).

Verdivurdering

Det foreligger lite informasjon om skipsvrakene, så verdivurderingen er basert på tidligere vurderinger om at et av to skipsvrak trolig er definert som automatisk fredet av kulturminneloven.

Samlet verdivurdering blir *stor verdi*.

5 OMFANGS- OG KONSEKVENSVURDERING FOR KULTURMINNE OG KULTURMILJØ

5.1 0-alternativet

I utredningen vurderes tiltaket opp mot 0-alternativet, som per definisjon er dagens tilstand i området. Planområdet er alt i dag kraftig påvirket av menneskelige aktiviteter med tette boligområder på Bjørnøy og Vassøy.

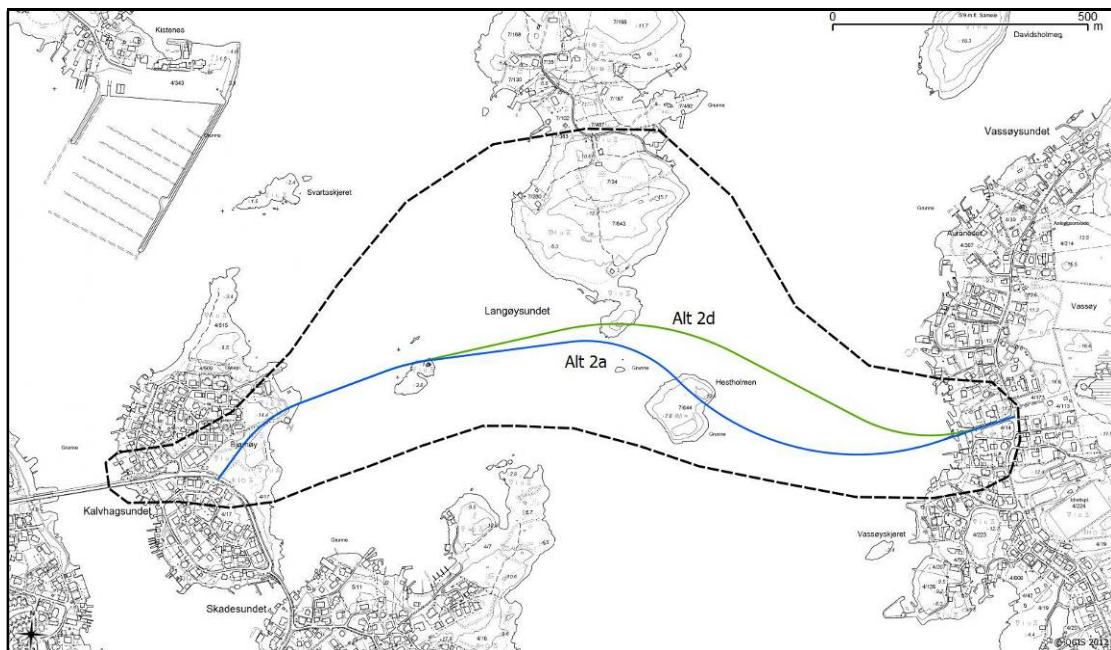
Omfang og konsekvens av tiltaket vurderes opp mot 0-alternativet, som per definisjon har *intet omfang og ubetydelig konsekvens (0)*.

De to alternativene vil bli vurdert opp mot 0-alternativet, og vurdert hver for seg i tilfeller der de skiller seg.

Alternativ 0 – Ferge fra Stavanger til Vassøy, supplert med hurtigbåt (dagens situasjon).

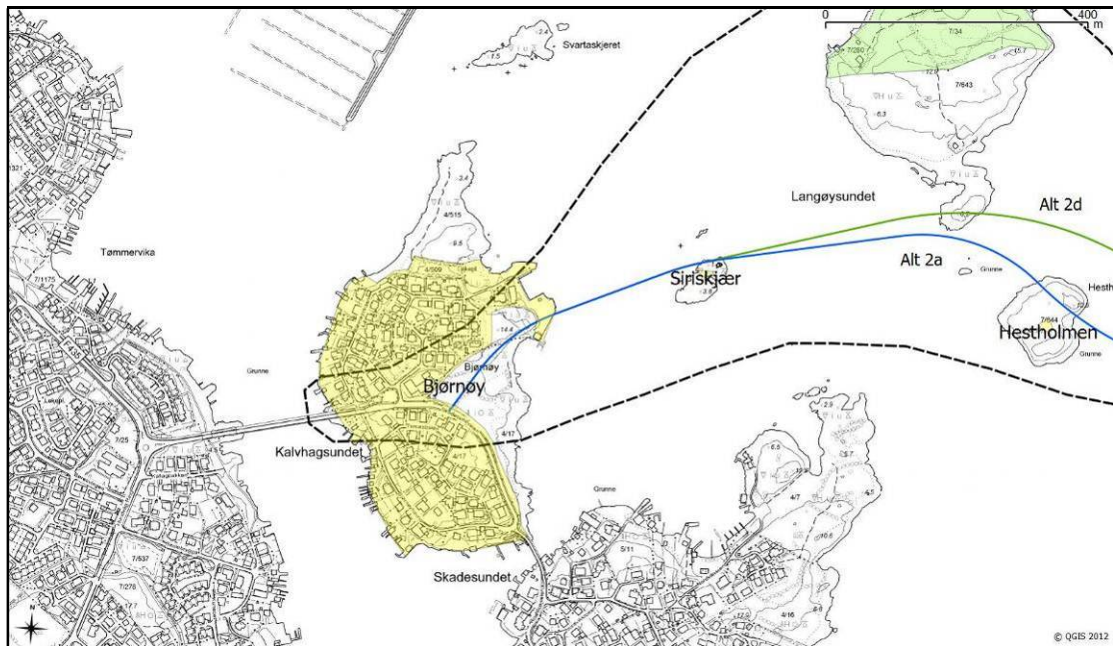
Alternativ 2A – Broforbindelse fra Bjørnøy via Langøy og Hestholmen og bro til Jonevika på Vassøy, total lengde 740 meter bro og 530 meter ny veg på land.

Alternativ 2D – Broforbindelse fra Bjørnøy via Langøy og videre til Jonevika på Vassøy, totalt 790 meter bro og 520 meter veg på land.

Figur 5.1. Planområdet vises med sort stiplede linje. Alternativ 2a vises med blå heltrukken linje, alternativ 2d vises med grønn heltrukken linje.

5.2 Delområde1 Bjørnøy

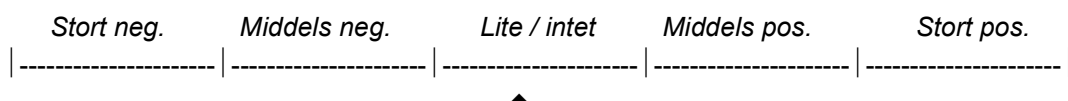

Figur 5.2. Gul skravur viser boligområder på Bjørnøy. Begge alternativene er like over Bjørnøy.

5.2.1 KM 1 Bjørnøy gård, stor verdi

Alternativ 2a og 2d: alternativene er identiske på Bjørnøy, og alternativene er følgelig ikke utredet separat. Bjørnøy gård ligger innenfor det definerte planområdet. Detaljtegningene viser likevel at Bjørnøy gård ligger i god avstand til det tenkte tiltaket og vil ikke bli direkte berørt. Den visuelle konflikten vil også bli minimal.

Omfanget av tiltaket for Bjørnøy gård er vurdert til *intet*.

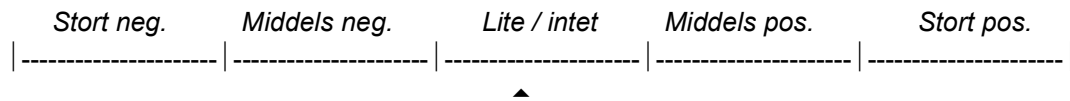

KM 1 (alt. 2a/2d): Stor verdi for kulturmiljøet og intet negativt omfang gir ubetydelig konsekvens (0).

5.2.2 KM 2 Nøstområde/havneområde, middels til stor verdi

Alternativ 2a og 2d: alternativene er identiske på Bjørnøy, og alternativene er følgelig ikke utredet separat. KM 2 ligger innenfor det definerte planområdet. Detaljtegningene viser likevel at kulturmiljøet ligger i god avstand til det tenkte tiltaket og vil ikke bli direkte berørt. Den visuelle konflikten vil også bli minimal.

Omfanget av tiltaket for KM 2 er vurdert til *intet*.

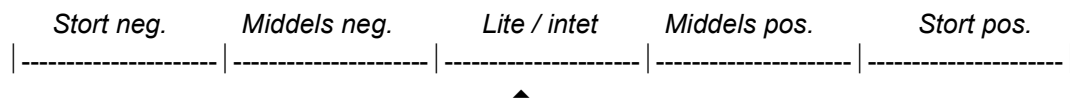

KM 2 (alt. 2a/2d): Middels til stor verdi for kulturmiljøet og intet negativt omfang gir ubetydelig konsekvens (0).

5.2.3 K 1 SEFRAK id nr 11031102005, liten verdi

Alternativ 2a og 2d: alternativene er identiske på Bjørnøy, og alternativene er følgelig ikke utredet separat. Kulturminnet ligger innenfor det definerte planområdet. Detaljtegningene viser likevel at bygningen ligger i god avstand til det tenkte tiltaket og vil ikke bli direkte berørt. Den visuelle konflikten vil også bli minimal.

Omfanget av tiltaket for kulturminnet er vurdert til *intet*.

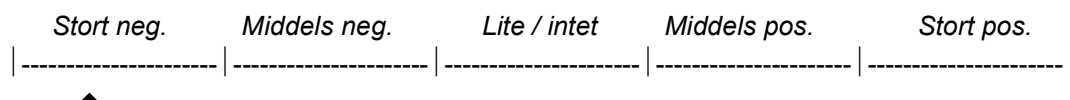

K 1 (alt. 2a/2d): Liten verdi for kulturminnet og intet negativt omfang gir ubetydelig konsekvens (0).

5.2.4 K 2 Område med steingjerder, liten verdi

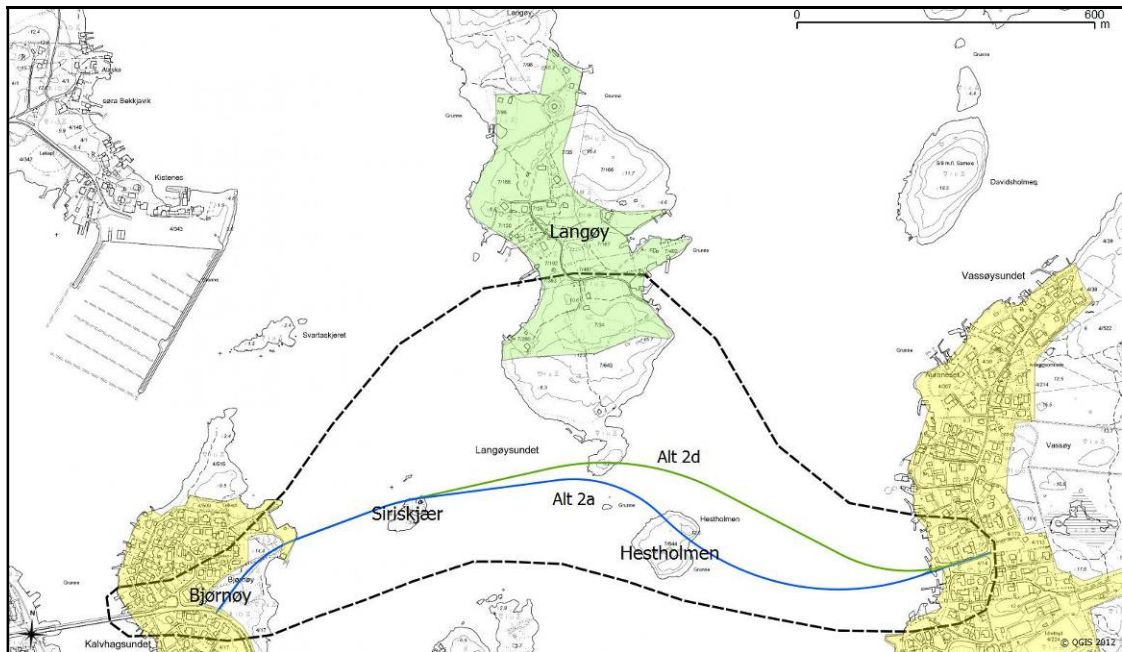
Alternativ 2a og 2d: alternativene er identiske på Bjørnøy, og alternativene er følgelig ikke utredet separat. Området med steingjerder ligger også innenfor planområdet og detaljtegninger viser her direkte inngrep. Veien vil gå i bue, på tvers av det avmerka området. Steingjerdene vil bli direkte berørt, og området vil bli ytterligere oppdelt av moderne inngrep.

Omfanget er vurdert til stort.

K 2 (alt. 2a/2d): Liten verdi for kulturminnet og stort negativt omfang gir liten negativ konsekvens (-).

5.3 Delområde 2 Langøy

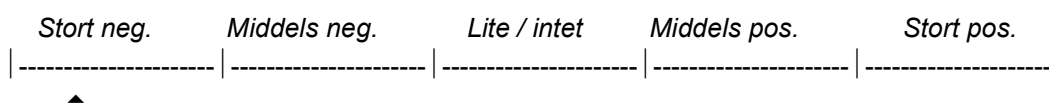

Figur 5.3. Lys grønn skravur viser spredt bygde områder på Langøy. Begge alternativene berører søndre del av Langøy.

5.3.1 KM 3 Gnr 7/34, middels verdi

Alternativ 2d og 2a skiller seg i liten grad for KM 3 og vil bli behandlet samlet. KM 3 ligger innenfor det definerte planområdet, men likevel langt fra det faktiske området som blir berørt, jmf detaljtegninger.

Omfanget er vurdert til lite/intet.

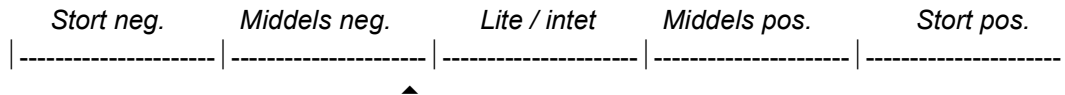

KM 3 (alt. 2a/2d): Middels verdi for kulturmiljøet og intet omfang gir ubetydelig konsekvens (0)

5.3.2 K 2 Hakkeholer/fiskesæde, middels verdi

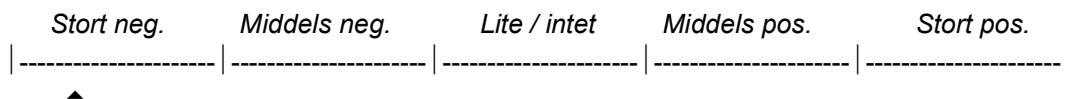
Fyllingene for de to alternativene 2d og 2a grenser til hverandre tett sør for lokaliteten.

Alt. 2a: Omfanget er vurdert til middels negativt. Lokaliteten blir bevart tett ved fyllingen til broen, men stedets kvaliteter som fiskeplass blir trolig forringet siden sundet med strømmene blir avstengt.

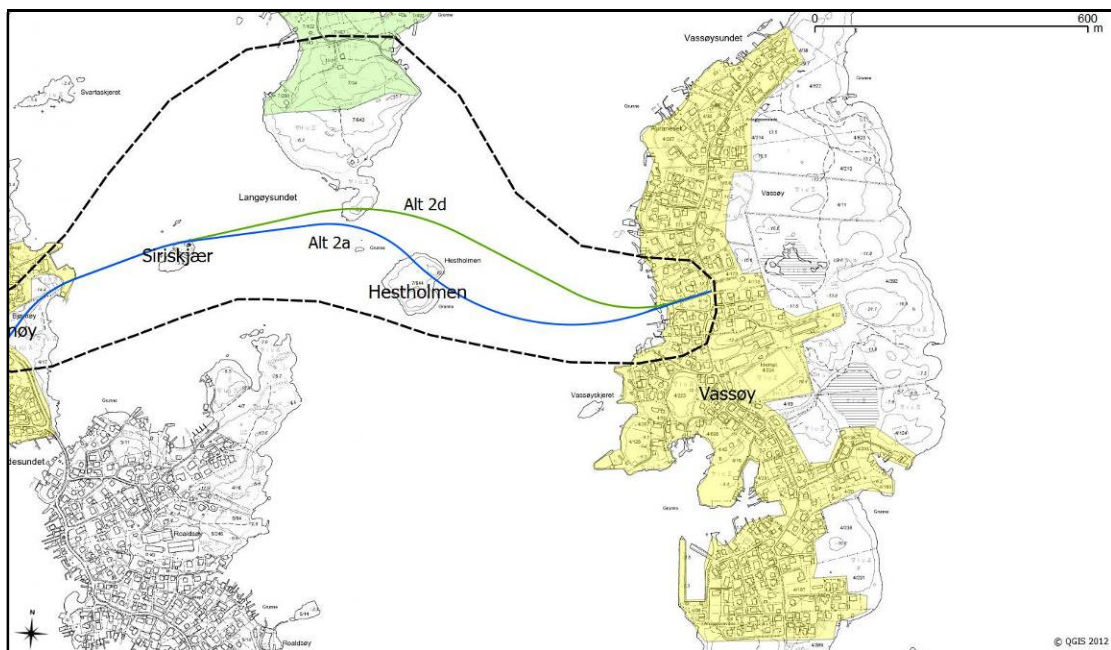
K2 (alt. 2a): Middels verdi for kulturminnet og middels negativt omfang gir liten negativ konsekvens (-).

Alt. 2d: Omfanget er vurdert til stort negativt, lokaliteten blir ødelagt av fyllingen til broen.

K2 (alt. 2d): Middels verdi for kulturminnet og stort negativt omfang gir middels negativ konsekvens (--).

5.4 Delområde 3 Vassøya

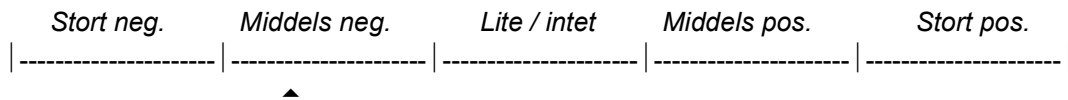
Figur 5.4. Gul skravur illustrerer boligområdene på Vassøy. Begge alternativene er like på Vassøy.

5.4.1 KM 4 ASK id 134679 og SEFRAK id nr 11301105013, middels verdi

Alternativ 2a og 2d er like på fastlandet til Vassøya og vil derfor bli behandlet samlet. Kulturmiljøet ligger innenfor det definerte planområdet. Detaljtegninger viser at tiltaket ligger tett inntil ASK 134679. I følge tegningene vil ikke tiltaket berøre lokaliteten, men i praksis vil det være stor fare for at dette vil skje. I tillegg vil tiltaket

medføre en visuell konflikt i forhold til kulturminnet. Opplevelsesverdien til kulturminnet er imidlertid alt forringet og det er uklart hvor stor kunnskapsverdi lokaliteten har. Dette reduserer det negative omfanget noe.

Omfanget er vurdert til middels negativt.

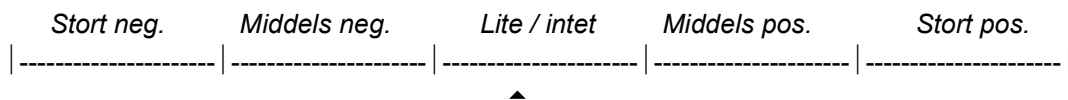

KM 4 (alt. 2a/2d): Middels verdi for kulturminnet og middels negativt omfang gir middels negativ konsekvens (--).

5.4.2 K 4 SEFRAK id nr 11031105023 og 11031105024, liten verdi

Alternativ 2a og 2d er like på fastlandet til Vassøya og vil derfor bli behandlet samlet. Kulturminnene ligger utenfor planområdet, men innenfor influensområdet. Imidlertid ligger bygningen i god avstand til det planlagte tiltaket og den visuelle konflikten vil bli minimal.

Omfanget er vurdert til lite/intet.

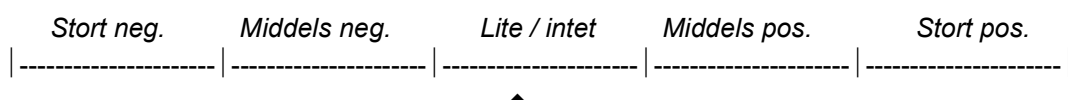

K 4 (alt. 2a/2d): Liten verdi for kulturminnet og lite/intet omfang gir ubetydelig konsekvens (0).

5.4.3 K 5 SEFRAK id nr 1131105014, liten verdi

Alternativ 2a og 2d er like på fastlandet til Vassøya og vil derfor bli behandlet samlet. Kulturminnet ligger utenfor planområdet, men innenfor influensområdet. Imidlertid ligger bygningen i god avstand til det planlagte tiltaket og den visuelle konflikten vil bli minimal.

Omfanget er vurdert til lite/intet.

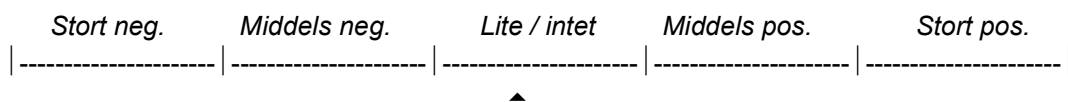
K 5 (alt. 2a/2d): Liten verdi for kulturminnet og lite/intet omfang gir ubetydelig konsekvens (0).

5.5 Maritime kulturminner

5.5.1 K 6-7 Skipsvrak, stor verdi

Alternativ 2a og 2 d er like der de maritime kulturminnene er registrert. Lokaliseringen av skipsvrakene er noe unøyaktig, men utfrå dataene vi har tilgjengelig, vil det ikke bli direkte konflikt med skipsvrakene.

Omfanget er vurdert til lite/intet.

K 6-7 (alt. 2a/2d): Stor verdi for kulturminnet og lite/intet omfang gir ubetydelig konsekvens (0)

6 SAMMENSTILLING

Her følger en sammenstilling av det behandlede tema kulturminner og kulturmiljø, og vurderingene som er gjort. Det blir også gjort en rangering av de forskjellige alternativene i delområdene.

Tabell 6: Sammenstillingen viser vurdering av verdi, omfang, konsekvens og rangering for kulturminner og kulturmiljø, delområder og alternativer.

Delområde 1 Bjørnøy

Kulturminner og kulturmiljø	Verdi	Omfang	Konsekvens	Rangering
<i>KM1 Bjørnøy gård</i>				
<i>Alternativ 2a</i>	<i>Stor</i>	<i>Intet</i>	<i>Ubetydelig (0)</i>	<i>0</i>
<i>Alternativ 2d</i>		<i>Intet</i>	<i>Ubetydelig (0)</i>	<i>0</i>
<i>KM 2</i>				
<i>Havneområde/nøstområde</i>	<i>Middels til stor</i>			
<i>Alternativ 2a</i>		<i>Intet</i>	<i>Ubetydelig (0)</i>	<i>0</i>
<i>Alternativ 2d</i>		<i>Intet</i>	<i>Ubetydelig (0)</i>	<i>0</i>
<i>K 1 SEFRAK id nr 11031102005</i>	<i>Liten</i>			
<i>Alternativ 2a</i>		<i>Intet</i>	<i>Ubetydelig (0)</i>	<i>0</i>
<i>Alternativ 2d</i>		<i>Intet</i>	<i>Ubetydelig (0)</i>	<i>0</i>
<i>K 2 Område med steingjerder</i>				
<i>Alternativ 2a</i>	<i>Liten</i>	<i>Stort negativt</i>	<i>Liten negativ(-)</i>	<i>0</i>
<i>Alternativ 2d</i>		<i>Stort negativt</i>	<i>Liten negativ(-)</i>	<i>0</i>

Delområde 2 Langøy

Kulturminner og kulturmiljø	Verdi	Omfang	Konsekvens	Rangering
<i>KM 3 Gnr 7/34</i>				
<i>Alternativ 2a</i>	<i>Middels</i>	<i>Intet</i>	<i>Ubetydelig (0)</i>	<i>0</i>
<i>Alternativ 2d</i>		<i>Intet</i>	<i>Ubetydelig (0)</i>	<i>0</i>
<i>K 3 Hakkeholer/fiskesæde</i>				
<i>Alternativ 2a</i>	<i>Middels</i>	<i>Middels negativt</i>	<i>Lite negativt (-)</i>	<i>1</i>
<i>Alternativ 2d</i>		<i>Stort negativt</i>	<i>Middels negativt (--)</i>	<i>2</i>

Delområde 3 Vassøy

Kulturminner og kulturmiljø	Verdi	Omfang	Konsekvens	Rangering
<i>KM 4 ASK 134679 og SEFRAK id nr 11301105013</i>	<i>Middels</i>			
<i>Alternativ 2a</i>		<i>Middels</i>	<i>Middels negativt(--)</i>	<i>0</i>
<i>Alternativ 2d</i>		<i>Middels</i>	<i>Middels negativt(--)</i>	<i>0</i>

K 4 Sefrak id nr 11031105023 og 11031105024	Liten			
Alternativ 2a		Intet	Ubetydelig (0)	0
Alternativ 2d		Intet	Ubetydelig (0)	0
K 5 SEFRAK id nr 11031105013	Liten			
Alternativ 2a		Intet	Ubetydelig (0)	0
Alternativ 2d		Intet	Ubetydelig (0)	0

Maritime kulturminner

Kulturminner og kulturmiljø	Verdi	Omfang	Konsekvens	Rangering
K 6-7 Skipsvrak				
Alternativ 2a	Stor	Intet	Ubetydelig (0)	0
Alternativ 2d		Intet	Ubetydelig (0)	0

I de aktuelle områdene er de to traséalternativene tilnærmet like. Det eneste vesentlige skillet i forholdet til kulturminner, er forholdet til K 3 ved Langøy. Her gir alternativ 2a liten negativ konsekvens (-), mens alternativ 2d gir middels negativ konsekvens (--). Med alternativ 2a kan sporene etter historisk sædefiske bevares, og ha verdi som fiskeplass med historisk dybde ved den nye broen, for lokale og turister. Kvalitetene som fiskeplass blir dog redusert ved at fyllingen stenger sundet som skaper strømmer ved lokaliteten.

I forhold til kulturminner og kulturmiljøer innenfor planområdet, er det få som kommer i konflikt med det aktuelle tiltaket. De er to direkte konflikter mellom tiltak og kulturminner. Det ene er K 2, området med steingjerder på Bjørnøya. Her er likevel begrensede kulturhistoriske kvaliteter og konsekvensen er vurdert til liten negativ (-). Den andre direkte konflikten er med hakkeholene/fiskesædet på Langøy i alternativ 2d (se over).

Den største konflikten mellom tiltak og kulturminner er likevel på Vassøy. Her er tiltaket tenkt like ved ASK 134679 og det er stor fare for at tiltaket vil skade steinalderboplassen selv om det ikke er direkte konflikt, jmf detaljtegninger. Alle automatisk fredete kulturminner har en sikringssone på minimum 5m utenfor selve kulturminnet. Slike kulturminner nødvendiggjør dispensasjon fra Lov om kulturminne fra Riksantikvaren. Om en slik søknad blir innvilget er det trolig med krav om at lokaliteten skal undersøkes (graves ut) av rette myndighet (Arkeologisk museum Stavanger). Konsekvensen er likevel vurdert til middels negativ (--).

7 Vurdering av potensial for funn av automatisk fredete kulturminner

Planområdet omfatter deler av fire mindre øyer rett øst for Hundvåg, i sørlige del av Boknafjorden. I lys av kjente kulturminner og arkeologiske undersøkelser de siste tiår, er potensial for funn av strandbundne bosetning-aktivitetsområder fra steinalder en vesentlig mulighet (Juhl 2001). Potensialet i et gitt område må vurderes utfra havnivå og strandlinjer relevant i steinalderen, samt utfra lokaltopografiske forhold. Videre må også potensialet for yngre funn knyttet til jordbrukende tid, bronse-, jern- og mellomalder, samt potensialet for funn eldre enn 100 år under vann, vurderes.

7.1 Strandbundne lokaliteter fra steinalder

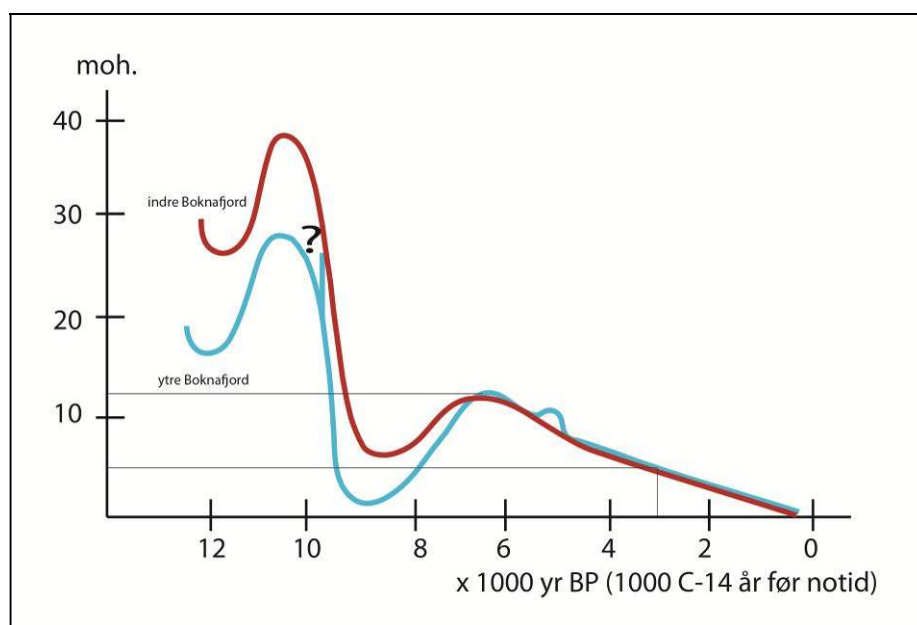
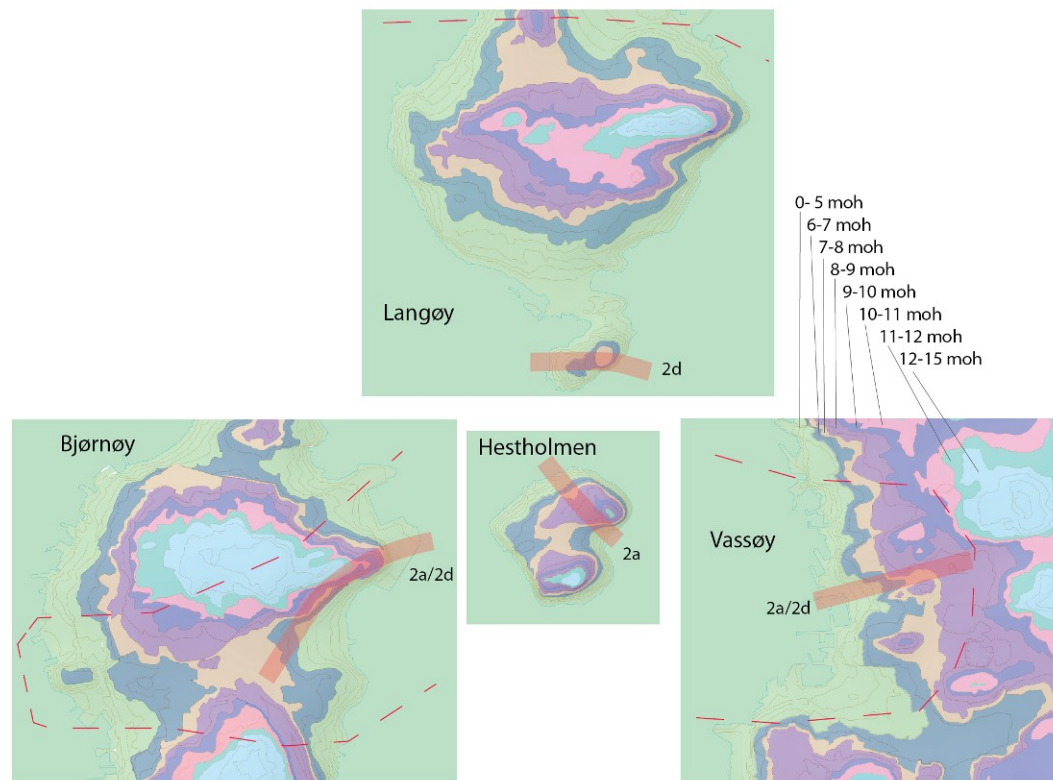

Fig. 7.1. Strandlinjediagram for Boknafjord. Sammenstilt fra Prøsch-Danielsen 2006: Fig. 79.

Data og analyser fra undersøkelsene på Austbø, Hundvåg 2km vest for Vassøy, og fra Galta, Rennesøy, 18km nordvest for Vassøy, danner grunnlag for vurdering av havnivået i planområdet (Juhl 2001; Prøsch-Danielsen 2006). Spor fra den eldste fasen av eldre steinalder (*tidligmesolitikum*) lå på Austbø på mellom 12 og 18 moh. Ved 12 m høyere havnivå blir det bare mindre holmer og skjær i planområdet, med svært lavt potensiale for funn. I den eldste fasen av steinalderen sank havet fort ned til syv moh, for så å stige igjen til 12 moh. (*tapes maksimum*). Dette betyr at spor fra eldste steinalder kan finnes helt ned til 8 moh, men at disse vil vere omrotet eller transgrederte i beltet mellom 8 og 12 moh. Fremdeles i løpet av eldre steinalder begynte havet å synke gjen, denne gang for godt. Ved slutten av yngre steinalder sto havet 5m høyere enn i dag. Den kjente "boplassen" på Vassøy ligger i 8-9m beltet sør for traséen. Om dette er rester av en bopass i opprinnelig leie, så er den enten fra eldste steinalder og trolig skadet/omrotet av transgresjon; eller så er den fra yngre steinalder.

Rådgjevande Arkeologar 2012

Figur 7.1. Forhistoriske strandlinjenivåer i planområdet, plangrense og traséalternativ markert.

Vurdering:

- Potensialet er vurdert til *lavt* på Hestholmen grunnet holmens størrelse i steinalder.
- Potensialet i planområdet på Vassøy er vurdert til *lavt til middels* grunnet tett utbygging på de mest attraktive stedene. Bortsett fra den kjente lokaliteten er potensialet lavt nær traséen, noe høyere langs veien nord for traséen.
- Potensialet i planområdet på Bjørnøy er også vurdert til *lavt til middels*. 8-9m beltet midt i planområdet har i utgangspunktet middels-høyt potensial, som et eid med doble havnemuligheter. Potensialet er svært redusert ved utbygging av hus, veg og den store parkeringsplassen. Her er likevel lommer med middels potensial i 8-9m beltet sørøst for parkeringsplassen, og i 10-12m beltet på gjenverende innmark på Bjørnøy gård, samt mindre lommer over 5m på begge sider av vegen i vest.
- Potensialet i planområdet på Langøy er vurdert til *lavt til middels*. Lavt grunnet øyens størrelse i eldre steinalder, middels grunnet rimelig attraktiv flate i 8-9m beltet på innmarken til gården i yngre steinalder.

7.2 Potensial for funn fra jordbrukende tid

Den historiske gårdsbosetningen i planområdet er ung, fra tidlig på 1800-tallet på Bjørnøy, midten av 1800-tallet på Vassøy og 1904 på Langøy. Tidligere hadde trolig øyene blitt brukt som utmarksbeite for fastboende på Hundvåg. Dette er ingen garanti

for at her ikke har vært eldre bosetning. En flintdolk fra Bjørnøy (S11242) og en skaftfurekølle fra Vassøy (S 3268) indikerer tilstedeværelse av tidlige bønder. Videre er det på Vassøy gjort funn fra yngre jernalder (S 6445) og middelalder (S11696). Om disse funnene representerer bruk av øyene av fastboende, eller fra Hundvåg, er uvisst. Potensialet for å finne kulturminner fra jordbrukende tid er vurdert til lavt i hele planområdet, med unntak av innmarka på Langøy der potensialet er vurdert til middels.

7.3 Maritime kulturminner

Vurderingen her er gjort på bakgrunn av informasjon fra Endre Elvestad, marinarkeolog ved Sjøfartsmuseet i Stavanger. Lundsvågen på østsiden av Hundvåg, nordvest for Bjørnøy, var havn allerede i jernalder. De to kjente skipsvrakene i planområdet kan ha forlist i forbindelse med innseiling til Lundsvågen, eller de kan være kondemnerte og senket/dratt ut på stedet. Potensialet for andre funn enn skipsvrak er vurdert til lavt (*pers. med. E. Elvestad*). Potensialet for funn av skipsvrak er her også satt til *lavt*, men det må understrekes at Sjøfartsmuseet må kontaktes for en nærmere potensialvurdering og for en § 9 undersøkelse av traséen under vann.

7.4 Samlet potensialvurdering

En samlet vurdering av potensialet for funn av automatisk fredete kulturminner er visualisert i figur 7.2 under. Områdene med middels potensial vil trolig måtte undersøkes med prøvestikk i en § 9 undersøkelse i regi av Rogaland fylkeskommune. Sjakting med gravemaskin vil trolig være nødvendig på Langøy, muligens også i øst på Bjørnøy. I forhold til det konkrete tiltaket traséalternativ 2a og 2d er det bare på Bjørnøy og på Vassøy det vil være nødvendig med arkeologiske undersøkelser. Sjøfartshistoriske undersøkelser under vann, først og fremst langs traséen mellom Bjørnøy og Langøy, vil trolig også måtte gjennomføres.

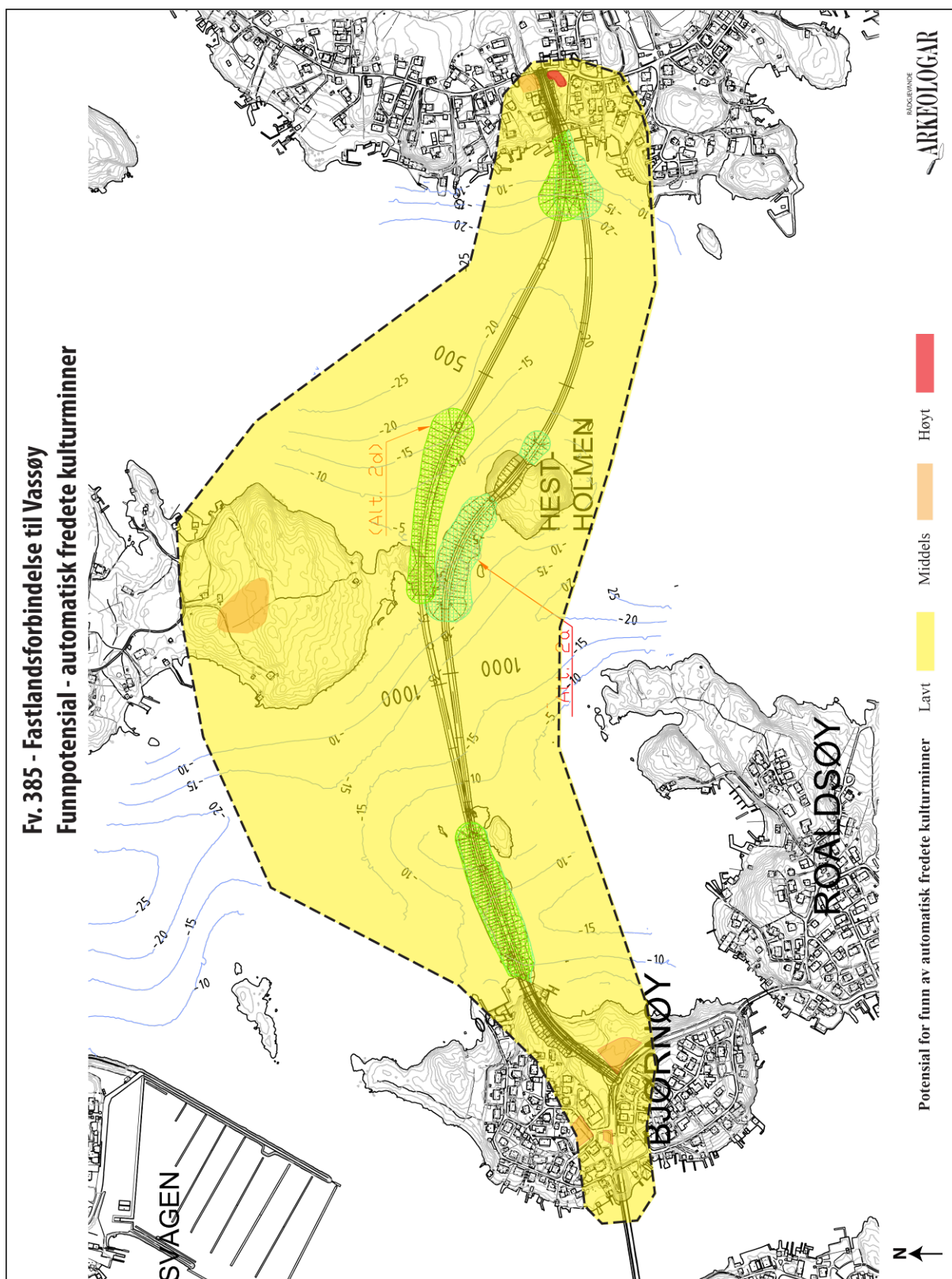

Fig. 7.2. Vurdering av potensial for funn av automatisk fredete kulturminner i planområdet.

8 KILDER

8.1 Nettbaserte kilder

Arealis: <http://www.ngu.no/kart/arealis/>

Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger. Arkeologisk tilvekst: www.unimus.no

Askeladden. Nasjonal Fornminnedatabase. Riksantikvaren: www.asketadden.no

<http://erlingjensen.net/Sted/Vassoy.htm>

Miljøstatus: <http://www.miljostatus.no>

Oldsakssamlingen, Universitetet i Oslo. Arkeologisk tilvekst: www.unimus.no

SEFRAK-registeret. www.miljostatus.no

Arkeologi i nord: Stylegar, F. 2008: Sædefiske. Arkeologi i nord. Blogginnlegg 28.12.2008. <http://arkeologi.blogspot.no/2008/12/sdefiske.html>

Temakart Rogaland: <http://www.temakart-rogaland.no>

8.2 Skriftlige kilder

Alsvik, J. 1997: *Øya-bilder 1. Gamle bilder fra Byøyene 1889-1960*. Hafrsfjord Forlag.

Berntsen, O. S. 1998: Upublisert rapport v/Olaf Sverre Berntsen, Rogaland fylkeskommune, datert 17.11.1998 (sak 98/05323).

Høgestøl, M. 1995: *Arkeologiske undersøkelser i Rennesøy kommune, Rogaland, Sørvest-Norge*. AmS-Varia 23. Arkeologisk museum i Stavanger.

Jensen, E. 2011: Vassøy. www.erlingjensen.net (besøkt 30.01.2012).

Juhl, K. 2001: *Austbø på Hundvåg gjennom 10 000 år. Arkæologiske undersøgelser i Stavanger kommune 1987-1990 Rogaland, Syd-Vest Norge*. AmS-Varia 38. Arkeologisk museum i Stavanger.

Olsen, K. H. (red) 1999: *Opplev Dalane. Stavanger Turistforenings årbok 1999*. Stavanger.

Pedersen, J. 1990: *"Soga om Bjørnøybrua": bakgrunnen for en langvarig og hard kamp for skaffe fastlandsforbindelse til småøyene i Stavanger kommune*. Stavanger.

Prøsch-Danielsen, L. 2006: *Sea-level studies along the coast of southwestern Norway. With emphasise on three short-lived Holocene maritime events*. AmS-Skrifter 20. Arkeologisk museum i Stavanger.

Riksantikvaren 2003: *Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar*. Rettleiar. Oslo, 2003.

Riksantikvaren 2010: *Kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Plan- og bygningsloven. Versjon juni 2010*. Veileder. Oslo, 2010.

Rogalands Fylkeskommune & Dimensjon Rådgivning 2011: Plan 2420. Reguleringsplan for FV 385, Fastlandsforbindelse til Vassøy. Planprogram.

Skjeldstad, G. & Henriksen, G. 2004: Fv. 385 Fastlandsforbindelse til Vassøy i Stavanger. Konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø – delutredning til konsekvensutredning. *Origo Miljø AS, rapport nr. 22c/03-04-02*.

Statens vegvesen, 2006. *Konsekvensanalyser – Håndbok 140*.

Stavanger kommune 2011a: Kommunedelplan for kulturminner 2010-2025 (vedtatt 14.06.2011).

Stavanger kommune 2011b. Kommuneplanens arealdel 2010 - 2025.

8.3 Muntlige kilder/e-post

Anna Ormo Jåsund – Tidligere bosatt på Langøy gbnr. 7/34, født 1917. Adresse: Øyane sykehjem, Hundvåg. Juni 2012.

Endre Elvestad – marinarkeolog, Sjøfartsmuseet i Stavanger. E-post datert 07.06. Endre.Elvestad@stavanger.museum.no

9 Vedlegg: Temakart Kulturminner og kulturmiljø

